

JANSEN IN INDIË

Jansen in Indië.

(EN MEVROUW NIET TE VERGETEN)

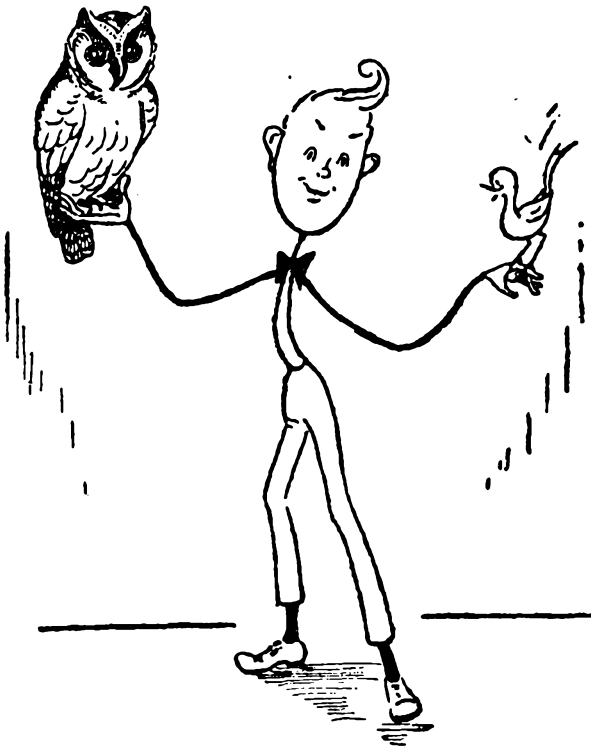
*Hun taaltje met een los praatje
verklaard door*

GOVERT JAN VAN SUCHTELEN

A. J. G. STRENGHOLT'S UITGEVERSMIJ. N.V.
AMSTERDAM

Mag ik U voorstellen:

73.

Jansen met zijn twee gezworen kameraden:
Wetenschap en Spot.

INHOUDSOPGAVE ENZ.

Dit boek bestaat uit drie hoofdstukken, I, II, III en IV.

I. is de levensbeschrijving van Jansen en begint op
bladzijde 13

II. is een lijst van Indische woorden en uitdrukkingen,
een greep uit meerdere, waarmee Jansen en zijn
vrouw de Nederlandse taal in de loop der eeuwen
uit allerhande bronnen (Maleis, Javaans, Chinees,
Portugees enz.) hebben verrijkt. Het zijn er nu
ongeveer 500, het hadden er om de gedachte te
bepalen gemakkelijk 800 of meer kunnen zijn,
afhankelijk van de grenzen, die men aan het boekje
stelt in verband met het doel, dat men er mee
hoopt te bereiken. Lijkt 500 of 800 misschien veel,
dan is het toch nog weinig, als men bedenkt, dat
het aantal woorden, dat Mayer opgeeft, al 8163
is (tel ze maar na), klinkert er nog véél meer
opnoemt, en Holland en Indië al meer dan drie
eeuwen samengaan.

8163 — 500 = 7663. Waarom gebruikt de Hol-
lander in de tropen nu die 7663 niët, en die 500
wèl als aanvulling op zijn taal? Tja, dat moet
U Jansen, de totok, vragen, of Non Jansen, zijn
vrouw. Die hebben zo hun aparte ideeën daar-
over. Lees hun pikiran maar onder „*sama djoega*”.
Het lijstje opent met *Abang* op bladzijde ... 21
en sluit met *Waroeng* op bladzijde 75
Daartussen vindt de Indischgast veel oude sobats
terug, en dat is de tampat, waar de baar fatsoen-
delijke nieuwe kennissen kan maken. De familie

pikiran = mening.

sobat = vriend.

tampat = plaats.

in Holland moet zich dit boekje ook maar aanschaffen, dan kan ze die rare woorden opzoeken, die Jansen in zijn brieven uit Indië schrijft. Maar is het niet tērlaloe, dat je je mooie moerstaal zo maar inlevert voor dat apentaaltje? Neen, brave ziel, je wordt er rijker mee! Lees, en begrijp.

Awas: ē wil speciaal stipuleren, dat de e daar toonloos is. Soms spreekt het vanzelf, en dan is dat stomme teken maar weggelaten.

- III. is de lijst van Nederlandse woorden en begrippen, die in de familiäre omgangstaal in Indië een courant Indisch equivalent hebben gekregen. Begint op bladzijde 76
Als u een bepaald woord niet kunt vinden, probeer het dan bij een zijner synoniemen. En vindt u het dan nog niet, en bent u taalzuiveraar, verheug u dan op de kans — meer is het niet — dat alweer één van de honderdduizend Nederlandse woorden, die de grote Van Dale noemt, van vreemde smetten vrij gebleven is.
Vindt u een woord wèl, verzuim dan vooral niet om ook in het Indische deel (hoofdstuk II) het equivalent op te snorren, ten einde de juiste waarde in het taalgebruik te bepalen. U zoudt voor rare verrassingen kunnen komen te staan.
- IV. is kosong gelaten en bestemd voor de op- en aanmerkingen van allen, die mèt de samenstellers mede willen werken tot het bereiken van het doel: Indië en Nederland weer tot elkaar te brengen 106
Verbeterblad 111
Tabé, tot ziens! 112

Van onderstaande werken is een dankbaar gebruik

tērlaloe = heel erg.
awas = opgelet!
kosong = ledig, blanco.

gemaakt, minder om er het materiaal aan te ontleneu — daar bestond bij de samensteller geen behoefte aan — dan wel om te profiteren van een bepaalde alphabetische rangschikking, waardoor de kans om kostelijke steekjes te laten vallen tot een minimum beperkt is gebleven.

Heeft het werkje generlei pretentie van wetenschappelijkheid, in strijd hiermee is het evenmin, afgescheiden van de onvolkomenheid van Latijnse karakters voor bepaalde klanken. Het blijft taalkundig verantwoord, niettegenstaande de luchtige, op het doel gerichte opzet.

Dit zijn mijn helpers geweest:

L. Th. Mayer, Praktisch Maleisch-Hollandsch, Hollands-Maleisch handwoordenboek.

Dr. F. P. H. Prick van Wely, Viertalig aanvullend Hulpwoordenboek.

Dr. P. J. Veth, uit Oost en West.

En Eddy snoepte een enkele keer wel eens van Indische prenten.

Het boekje dragen wij, ridders van pen en stift, op aan Jansen en zijn vrouw, omdat wij ze zo graag mogen; en ze ook nog zo een beetje familie van ons zijn.

G. J.
E.

LIJST VAN TEKENINGEN.

1. Mag ik U voorstellen:
Jansen met zijn twee gezworen kameraden:
Wetenschap en Spot. (Titelblad).
2. Jansen vliegt met zijn schip in de lucht.
(zie pag. 14).
3. Ruzie tussen Wetenschap en Spot.
(zie pag. 17 en tekening 1).
4. Aapje met een zak vol nootjes.
(Vignet op pag. 19).
5. Adoeh! roept Jansen nu. Vroeger zei hij Au!
(zie pag. 22).
6. Jansen weet zich als orientalist te gedragen.
„Assalam Alaikoem” begroet hem de een. En hij
antwoordt prompt: „Walaikoem Salam”.
(zie pag. 24).
7. De baboe, vrouwelijke huisbediende.
(zie pag. 26).
8. Jansen raakt in Indië aan de bottel, aan de fles,
verslaafd. (zie pag. 30).
9. Jansen zwaait over van djas toetoepe, dichte jas,
naar djas boeka, open jas; zie dat hoogedolge-
streng gelaat en pag. 32).
10. Prima! =
— je! =
Fantastisch! =
Djëmpol! (zie pag. 33).
11. Zó smeer je 'm met de kain omhoog (zie pag. 36).
12. Dit is de vrouw waarmede Jansen vele jaren de
echtelijke këlamboe (muskietengordijn) heeft ge-
deeld.
(zie pag. 39 voor de këlamboe,

pag. 27 voor de bantals,
pag. 34 voor de goelings, en
pag. 63 voor de sapoe lidi).

13. Conflict van sapoe lidi (bezem) en koetjing (Indische kat). Deze legt het altijd af. (zie pag. 43).
14. Jansen, doodmoe van het middagdutje, rust uit in de krossie malës, luiaardstoel. (zie pag. 45).
15. Het toneel stelt voor de beeldschone Genoveva van Brabant, hare moordenaren, benevens twee mata sapi's (de spiegeleieren rechts op de voorgrond. (zie pag. 49).
16. Jansen heeft oentoeng, boft maar met zijn bini moeda, dat is zijn jonge vrouwtje; ze heet Non. (zie pag. 53).
17. Model përoet gëndoet, of Jansen krijgt een buikje. (zie pag. 56).
18. De Prokol bamboe of „wilde” procureur en advocaat (meest van kwade zaken). (zie pag. 57).
19. De Sado, dos-ados. Nog nèt weten Biek en koet-sier balans te maken met hun vrachtje. (zie pag. 61).
20. Jansen aan het saté met bier. (zie pag. 64).
21. Jansen laat zich een splitje schenken op zijn Schots, two fingers only. (zie pag. 67).
22. Het enige dier ter wereld, dat halve tëlорretjes, halve eitjes legt. Voor deze tekening, naar de natuur is auteursrecht gevraagd voor alle landen). (zie pag. 69).
23. De tjëlèngan of Indische spaarpot; voor velen niet meer dan een mythische figuur. (zie pag. 71).
24. Jansen, platzak, versnoept in de waroeng, Inheems restaurant, zijn laatste oortje. (zie pag. 74).
25. De orang oetan, of bosmens. (zie pag. 79).
26. Tanddakkënde of dansende kakkerlak. (zie pag. 81).
27. Jansen wordt alim, dat is geleerd. In de oude Ara-

- bische wetenschap is hij blijkbaar al ver gevorderd. Wij zien hem hier gebogen over het vijftigste hoofdstuk van het twaalfde boek van de wetenschap der katjang gorèng, of te wel gepiepte apenheutjes. (zie pag. 85).
28. Jansen junior in tjëlma monjèt, hansop. (zie pag. 87).
 29. Djongos, boy, sèpèn, allemaal benamingen voor een mannelijken huisbediende, die ook komt als je „spada” roept. (zie pag. 88).
 30. Jansen in de kèdjèpit, in de knel. (zie pag. 91).
 31. Krontjong melodie, waarin de overeenkomst bezongen wordt tussen een kakatoe boven op een venster en een oude baboe: beiden hebben zij maar twee tanden te commanderen. (zie pag. 100).
 32. Aapje heeft zijn nootjes op, en dat is het einde. (Vignet op pag. 105).
 33. Jansen loopt. (zie pag. 107).
 34. Jansen loopt vlugger. (zie pag. 108).
 35. Jansen loopt hard. (zie pag. 109).
 36. Jansen rent. (zie pag. 110).
 37. Jansen met alle lieve kleine ongerechtigheidjes van het boek achter de deur, en Spot er voor. (zie pag. 111).
 38. Tabé, tot ziens! (zie pag. 112).

I

LEVENSBSCHRIJVING VAN JANSEN,

alias Pieter Janszoon Koen bin Jan Pieterszoon.

Pieter Jansz. Koen wilde naar Indië. Om de Kaap mocht-ie niet(1). Door het Suez-kanaal kon-ie niet(2). Toen probeerde hij het door de Noordelijke IJszee om Rusland en Azië heen, maar kwam niet verder dan Nova Zembla, waar hij een season overbleef(3). Hij schreef een brief aan de oudelui: „Reken de uitslag niet, maar tel het doel alleen”(4). Toen het seizoen ten einde liep, trok hij weer terug naar het zuiden en kwam in Holland aan, samen met zijn brief. Ze waren allemaal blij, maar Vader, de oude Jan Pieterszoon, die een doodnuchter zakenman was, vreselijk kort van stof, nou, die siste hem tussen zijn tanden toe: „Tja, mijn jongen, nog houdt het schriklijk pleit van dwang en vrijheid aan, nog draagt der Vaders erf de Spaanse legervaan en drinkt om strijd het bloed van landzaat en van vreemden. De kneuzende oorlogsvracht beploegt nog Vlaandrens beemden en Neerlands weke grond hijgt nog onder 't wig van wee. Toch houdt haar vlag zich en dekt èn land èn zee, en waait in ere rond en de overwinning tegen. Kastielje krimpt terug voor Maurits heldendegen en de Ooster Indiaan, op Java's kust begroet, bevracht wàt graag mijn schip met 's werelds overvloed(4). Dat is in 't kort gezeid, der zaken situatie. Ik zie heus liever nou: Uw rug dan Uwes facie. Pak gauw je klad en biezen en smeert 'm bliksemsnel. En kom je terug met bullen, dan ken ik je weer wel. Probeer het om de Kaap,

als niemand het maar ziet. Je doet het lekker stiekum en... despereert gans niet"(5).

Toen dee-ie 't, en Jieter Janszoon kwam terug met een hoop bullen, die overal lakoe waren, in Amsterdam, in Antwerpen, in de Oostzee, en waar nog meer. Toen wilden ze 'r één kongsi van maken en een advocaat bokste dat fijn voor malkander(7), en toen het klaar was sloegen ze 'm zijn kop af(8).

2. Jansen vliegt met zijn schip in de lucht.

Toen ging Pieter Janszoon weer naar de Oost(9), maar hij vloog met zijn schip in de lucht(10) en greep gelukkig een mast. Hij dreef op een eiland en handel met de inboorlingen, en dat bracht hem wéér veel oentoeng. Aan zijn ouders schreef hij: „Ziet toch wat goede couragie vermag(11). Een paar jaren zijn pas om van de Gouden Eeuw(12), en ik heb al een aardige tjëlèngan.”

lakoe = gewild.

kongsi = vennootschap.

oentoeng = winst.

De brave lieden in Holland wisten niet wat een tjèlèngan was, maar vonden er in een geïllustreerd woordenboek(13) „spaarpot” voor, en toen gingen ze ook aan Indiaanse spraakkunst doen, en hadden het al gauw over „pienter” en „brani” en „soesah” en „bakkeleien”; en hoe ouder ze werden, hoe meer van die eigendommelijke astrantigheden er bij kwamen. Ze schreven hun zoon om nog maar een tijdlang weg te blijven want daar kon in Indië wat groots gewrocht worden(14): een grote tjèlèngan. Maar toen de pikiran zich in hoofdzaak daarop ging concentreren, zakte Pieter Janszoon langzaam maar zeker af(15). Er kwamen vreemde snoeshanen in het Vaderland(16) en ook in Indië en die zeiden, dat hij zich een vaste bin moest aanmeten, voor zich en zijn hele bangsa(17). Toen koos hij „Jansen” zonder Koen, omdat hij dat niet meer was en zich daarom maloe voelde. Nou heten al zijn nakomelingen Jansen sadja, ofschoon ze na die inzinking toch weer koen geworden zijn.

Nog nooit heeft Jansen zoveel van Indië gehouden als toen hij het dreigde kwijt te raken. Heus niet alleen van wege de materie. Indië was geworden een stukje van zijn ziel en zaligheid. Jansen is met Indië getrouwd. (In echtelijke zin huwde hij een Totokse. Hoe het daarmee gegaan is vermeldt de geschiedenis niet, maar later nam hij een bini moeda; dat was Non en daar had hij een hoop oentoeng mee.) En toen eindelijk alle vreemde snoeshanen weggetrokken waren en Jansen weer zijn oude tampat in Indië innam(18), toen paste hij

tjèlèngan = spaarpot.

pikiran = gedachte.

bin = achternaam.

bangsa = geslacht.

Totokse = volbloed Hollandse.

bini moeda = jong vrouwtje.

oentoeng = geluk.

sadja = sec, zonder meer, slechts

maloe = beschaamd.

zich ook bij nieuwe omstandigheden, inzichten en eisen aan; met het kenmerkende van het Hollandse assimilatievermogen, *het behoud van het eigen karakter*. Jansen kwam uit als koopman, zeeman en soldaat. Hij werd empire builder vóór hij 't wist. En even gemakkelijk werd hij planter, groot-industrieel, zendeling, geleerde, pacificator en ethicus. Hij is het nu allemaal tezaam. Jansen is de personificatie van de Nederlander van de 16e eeuw af tot de huidige dag.

Wat Jansen nog moet worden, dat is Groot-Nederlander, één uit 80 millioen andere groot-Nederlanders, niet langer van 10 millioen sadja!

En ook dat wordt hij.

Mijn revisor — zo'n echte goeroe — zegt dat er geen aap van deugt; dat het een tjampoer-adoek is van allerhande geschiedkundig materiaal, nou, niet mooi meer; dat het wel ruzie lijkt, tussen Wetenschap en Spot! Hij weet het véél beter. Kijk maar:

- (1) Tot het nippertje van de 16e eeuw zorgden zowel Portugees als Spanjaard er angstvallig en zorgvuldig voor, dat zij het monopolie op de Indiëvaart behielden.
- (2) Het Suez-kanaal werd in 1869 geopend.
- (3) De beroemde tocht van Heemskerk en Barendsz. 1596/97.
- (4) Tollens eindigde zijn heldendicht „De overwintering op Nova Zembla”, uitgegeven in 1819, met de strophe:
En rekent d'uitslag niet, maar telt het doel alleen.
Het begin luidt:
Nog hield het schrik'lijk pleit van dwang
en vrijheid aan
Nog droeg der vad'ren erf de Spaanse legervaan,

tampat = plaatsje

tjampoer adoek = mengelmoes.

En dronk om strijd het bloed van landzaat
en van vreemden enz.

- (5) Dat woord schreef Jan Pieterszoon Coen in 1618,
een klein beetje anders maar.

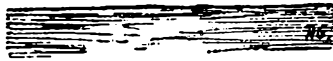

76.

Ruzie tussen Wetenschap en Spot.

- (6) De vloot onder de gebroeders Houtman voer uit
in 1595, en kwam terug in 1597.
- (7) Raadspensionaris Joh. v. Oldenbarneveldt ver-
enigde de elkaar zwaar beconcurrerende maat-
schappijtjes tot de V.O.C. in 1602.

- (8) Johan van Oldenbarneveldt werd 13 Mei 1619 onthoofd.
- (9) De op de tocht der gebroeders Houtman volgende was die onder van Neck in het jaar 1598, De vloot kwam in 1599 in patria terug.
- (10) Slaat als een tang op een varken en op schipper Bontekoe, die op 19 November 1619 nabij Sumatra's Westkust in de lucht vloog en als door een wonder ontkwam.
- (11) Uit een brief van Jan Pieterszoon Coen aan de Heren Zeventienen van Mei 1619.
- (12) De geschiedenis heeft het tijdvak van begin 17e tot begin 18e eeuw voor de Nederlanden gekenmerkt als de Gouden Eeuw.
- (13) Van Van Suchtelen en Gyr, uitgegeven bij Strengholt tot Amstelredam.
- (14) Uit een Indische brief van J. P. Coen in 1618, waarin deze bekende passages voorkomen: Desespereert niet. Ontziet Uw vijanden niet, daar is in de wereld niets dat ons kan hinderen, want God met ons is. Want daar kan in Indië wat groots verricht worden. De compagnie geen vijanden heeft, die haar meer hinder en schade doen, dan haar onwetendheid en onbedachtzaamheid.
- (15) Het tijdvak van verval begon zich \pm 1740 duidelijk af te tekenen.
- (16) 1795—1813.
- (17) Napoleontische wet op het verplicht voeren van een geslachtsnaam (1812).
- (18) De uitvoering van de conventie te Londen nam 4 jaren in beslag, van 1814—1818.

Aapje met een zak vol nootjes.

II.

Lijst van Indische woorden en uitdrukkingen.

(Denk er aan, dit is *niet* een Maleis of Indonesisch woordenboek. Het zou in zijn beperktheid al zeer onvolmaakt zijn. Het is veeleer een stukje *Nederlands* woordenboek. Komen in de lijst een massa van origine Maleise woorden voor, dan zijn het leenwoorden geworden van de Nederlandse taal; in het bezit daarvan overgegaan. Niet iedere Nederlander kent ze of weet ze te gebruiken — dit hebben zij gemeen met duizenden andere als Nederlands gequalificeerde woorden in Van Dale — maar elke Nederlander kan ze nu leren kennen, gebruiken als hij wil, en van nieuwe kennis als rijkdom genieten).

Noot: In Indië is men vaak vlugger met de daad dan in Holland, met de spraak dikwijls een tempo trager. Daarmee moet rekening gehouden worden bij het opzoeken van een woord. Vindt u niet *slamat*, zoek dan bij *sëlamat*. *Krontjong* is te vinden onder *kërontjong* enz. De *toewan* vraagt om *split*, de *djongos* brengt hem de *sëpëlit*.

A

abang, oudere broeder, ook wel gebruikt als aanspraak voor een goede oudere vriend.

(*h*) *abis përkara*, lett. òp is de zaak, uit, afgelopen!

adat, gewoonte, usance, manier van doen. Het is goed de a. hoog te houden in Indië, vooral omdat zij leeft, omdat nieuwe naast oude a. staat, ja, in de plaats er van kan komen.

adik, jongere broeder of zuster; vriendschappelijke benaming voor een jongere.

adé, verbastering van adik.

adil, rechtvaardig. Noemen ze dat nu a. in Buitenzorg?

adjak-en, afleiding van adjak, aansporen. De Prof heeft hem geadjakt die dissertatie te schrijven.

adoeh!, au! ook wel gebruikt als uiting van bewondering.

De betoning duidt overduidelijk aan, wat bedoeld is. *agar-agar*, soort gelatine.

ajam, kip. Althans de begrippen naderen elkaar, maar zo'n kleine magere a. met een pasarwaarde van 20, 30 centen wordt nooit een kip.

ajër blanda, lett. Hollands water, sodawater.

ajo, vooruit, schiet op.

akal, foefie. De vent zit vol akals = streken. Ook wel handigheden.

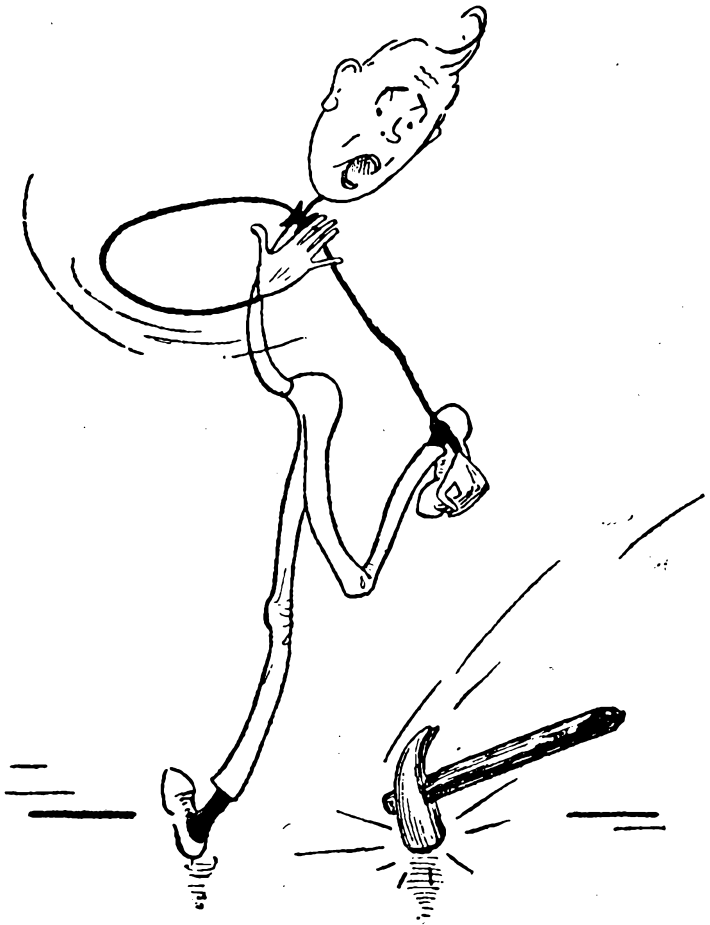
akal balik, volwassen. Neen, jongen, als je a.b. zult zijn, spreken we nog eens met elkaar.

akar bahar, zeegras veel gedragen als middel tegen rheumatiek.

akar wangi, welriekende wortel, die in de kast tussen kleren gelegd deze een aangenaam zacht aroma geeft.

alim, geleerd. Hoe je een geleerde herkent, zie je in hoofdstuk III pag. 87.

aloen-aloen, groot plein.

76

5. Adoeh! roept Jansen nu. Vroeger zei hij Au!

aloes, fijn, beschaafd. Die man is a., beminnelijk in zijn optreden.

Perkara a., een zaak met netelige kanten.

amis, weeïge lucht als van vis.

amok, *razernij*. A. maken, in blinde razernij alles overhoop steken of neerslaan.

ampas, afval, uitkauwsel, droesem.

ampër, bijna, nauwelijks. Het is ampër an, 't is maar net!

ampoen, vergiffenis.

anak, kind. Hoeveel anakjes heeft ze nou al?

anak mas, beschermeling(e). Van menig G.G. was de Javaan de a.m. (tegenover de bevolking der buitengewesten). Indische families willen — vooral bij kinderloze huwelijken — nog wel gaarne een der kinderen van haar vertrouwd personeel als a.m. annemen.

andong, vierwielig rijtuig in de vorstenlanden. Op Batavia heten ze ebro, naar de maatschappij, die ze explooteert. (Wellicht nu reeds „geschiedenis” geworden.)

angët, lauw, koortsachtig.

anggërèk, orchidee.

anggoer bèbèk, lett. eendewijn, water.

anggoer poef, lett. plofwijn, champagne.

anoe, onbestemd. *Toean a* = meneer Dinges.

apa boleh boeat, wat is er aan te doen? Begin van een Maleise seloko, zegswijze: „Apa boleh boeat, makan nasi biar koeat” = niks aan te doen, eet maar rijst, dan wordt je sterk (dus een berustingsformule).

arang, houtskool.

arèn, palmwijn.

(*h*)*arga mati*, lett. dode prijs, definitieve prijs, prix fixe.

asal, oorsprong. Hij is van goede a. = van goede kom-af.

assalam alaikoem, vrede over u. Wordt wel als groet gebruikt onder studiebroeders, beoefenaars der Indologische wetenschappen. De wedergroet luidt *Waälai-koem salam*, en over u zij vrede.

6. Jansen weet zich als orientalist te gedragen. „Assalam Alaikoem” begroet hem de een. En hij antwoordt prompt: „Waälaikoem Salam”.

atap, rieten dakbedekking.

ati, zie *hati*.

atjar, ingelegd zuur.

atjar tjampoer adoek, zuur van gemengde samenstelling, mixed pickles.

atoer-en, afleiding van *atoer*, orde. Dat heeft hij goed geatoerd. Dat is een goede *atoeran* = regeling.

awas!, let op, voorzichtig.

B

baar, verbastering van *baroe*, nieuw = nieuw aangekomen in Indië. Wordt ter Sumatra's Oostkust ook wel naar zijn Chinese lotgenoot gekscherend *singkè* genoemd.

babah, Chinees, afstammeling van een Chinees en een inheemse moeder.

babi, varken, zwijn (ook als scheldwoord).

baboe, inheemse gediensige. *B. dalam* = binnenmeid; *b. tjoeti* = wasmeid; *b. djait* = verstelster, naaimeisje. Een keukenmeid heet daarentegen *kokki* (zie aldaar) en haar hulp heet *kènè kokki*.

babon, volwassen hen, bijzonder geaard voor de pan.

badan, lichaam. Hij heeft een *b.* als een brandkast, ijzersterk.

badjangan, schoft.

badjoe tjina, lett. Chinees baadje, oud-Indische dracht, tegenwoordig vervangen door *pyama*.

badoet, clown.

bagian, aandeel.

bagoes, mooi, lief.

bah, Chinees, afkorting van *babah* (zie aldaar).

baik, goed.

bakar-en, branden. Ze lieten het rommeltje maar lustig *b.*

bakëleien, afleiding van *berkëlai*, vechten.

baki, presenteerblad.

balai, open vergaderzaal.

baleh baleh, bank op lage poten.

balës-en, afleiding van *bales*, vergelden. Vandaag of morgen zal hij die behandeling zeker b.

7. De baboe, vrouwelijke huisbediende.

bamboe rond de staart binden (dan kan deze niet meer tussen de poten) = een hart onder de riem steken.

bami, Chinees vermicelli-gerecht. Hoort veel bier bij.

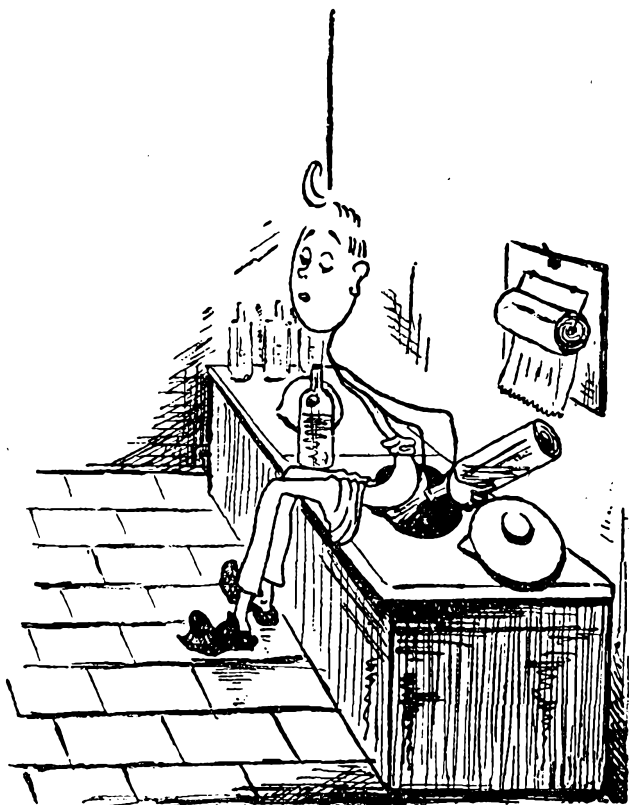
bandjir, overstroming, stortvloed. Er kwam een b. van circulaire van het hoofdkantoor!

bang, oudere broeder, afkorting van abang.
bangsa, geslacht, familie, soort.
bangsat, schurk.
bangsawan, inheems theater, ook wel komedie stamboel genaamd; heeft het meest weg van een revue en variëte, waar ernst met zeer veel luim afwisselt. Zie in dit verband het commentaar op *mata sapi*. Beroemd is, of was, de b.-troep van Miss Riboet.
bantal, zowel hoofd- als zitkussen.
baoe, oppervlaktemaat van ± 7096 m².
baoe sting, pleonastische qualificatie van iets, dat kwalijk riekt.
barang, goederen. Breng je b. (= je rommeltje) naar boven. Heb je veel b. bij je? *Barang (h)aloes*, fijne tere waar.
barisan, geregelde inheemse troepen.
basi, schotel.
batok, halve klapperdop.
B.B., Binnenlands Bestuur.
Bèbèk, eend.
bèdak, poudre de riz. Gij hoofden vol b., persiflage op Multatuli: Gij, Hoofden van Lëbak.
bèkas, spoor, litteken.
bèlanda, Hollander in het bijzonder, en Europeaan in het algemeen.
bèlandanees, gekscherende aanduiding voor de Hollander.
bèlandja, huishoudgeld. Hoeveel b. breng je mee = Hoeveel denk je te kunnen verteren?
bèlang, bontje, gevlekt paard, koepaard.
bèloekar, jong bos.
bèlom, nog niet. Gekscherend pleegt de Indischman een onvolkomen pleonasme door te spreken van bèloms encore.
bènar, juist, dat is waar.
bèngkak, opgezwollen.

- bèntèng*, fort, versterking. We wonen in de b. = in het militaire kampement.
- bèrandal*, lett. muilteling, rover. Gekscherend: Een b. van een jongen, ondeugende jongen.
- bèrani*, dapper vermetel. Een echte b. is die jongen. Ook opschepperig.
- bèras*, ontbolsterde, nog rauwe rijst.
- bèri-bèri*, een ziekte met gezwollen ledematen en verlamming als uiterlijke verschijnselen.
- bèsar*, groot. *Toean b.*, grote heer, óók als hij helemaal niet groot is, nòch in postuur, noch in standing en eenvoudig een zeer beleefde betiteling bedoeld is voor mijnheer. *Njonja b.* = Mevrouw.
- bètoel*, heusch. Pienter b. = erg knap.
- biar*, het zij zo, opdat. Zie het gebruik daarvan in het rijmpje onder boeat.
- biasa*, gewoon. *Bèlom b.* = onervaren.
- bibit*, zaad. Die jongeman is goede b. voor de hogere rangen.
- bimbang*, weifelend. Hij heeft nog hati b. = zijn hart, eigenlijk lever, twijfelt nog.
- bin*, zoon (van), achternaam, geslachtsaanduiding. Vergeet niet, het is de b. van een G.G.! — Eens werd het civiel bestuur de komst van een Europeaan in een kampong (dorp) gesignaleerd. Op de vraag, hoe zijn naam was, luidde het antwoord van de berichtgever: „Dat weten wij niet, maar zijn vader heet Djamin. Hij noemt zich Bin Djamin.” Het bleek naderhand een zekere meneer Benjamin te zijn.
- binatang*, beest. Ook als scheldwoord gebruikt voor een slecht mens. Het is een binatang. (Minachtende nadruk gelegd op de penult.) Lollig binatang, aardig dier (van een meisje gezegd).
- bingoeng*, de kluts kwijt raken. Hij laat zich gauw b. maken = gauw van zijn stuk brengen.
- bini*, echtgenote. Hij mat zich een b. moeda, een jong

- vrouwetje aan. De uitdrukking geldt alleen voor een tweede huwelijk.
- bintang*, ster, ridderorde. Hij heeft de b. = hij heeft de militaire Willemsorde.
- bobo*, slapen, speciaal van kinderen. Nina b. is een bekend wiegelielje.
- boeboek*, boorkevertje, ruïneert door de gangen, die het zich uitknaagt, bijna alle houtsoorten. Een vent, waar de b. in zit = een door en door verrot individu.
- boedjang*, ongehuwde man. Hij is nog b. = hij is nog celibatair.
- boekan main*, lett. geenszins spelen. Het is van de b.m. = niet om mee te spelen. Ook aanduiding van een overtreffende trap: Het is van de b.m. = knap gedaan.
- boekan saja*, lett. geenszins ik, bijnaam van de ambtenaar, die zich gaarne op anderen dekt.
- boeloe-boeloe*, stoffer van kippeveren, een vast attribuut van de djongos, huisjongen. (Zie pag. 88).
- boemboe*, ingrediënten voor spijzen of medicijnen.
- boempët*, neusverstopt.
- boeng*, broeder.
- boengkoes*, bundel. Maak er maar een boengkoesje van, een pakje.
- boesoek*, bedorven. Een boesoek kerel, een rotvent. Pienter b. = knap in het misdadige, kwade, dus geslepen.
- Bogor*, Buitenzorg. Wat zegt B. er van = Hoe denkt de G.G. er over?
- bokor*, metalen kom.
- bongkar-en*, opruimen. Ik heb vandaag eens mijn boekenkast gebongkard.
- borong-en*, stukwerk uitgeven of aannemen. We hebben het spitten van de tuin geborongd voor drie gulden.
- bossën*, beu. Ik ben er b. van!
- botjor-en*, afleiding van botjor, lekken. Het botjort hier lelijk. Een kantoor kan figuurlijk b.

bottël, fles. Hij is aan de b. verslaafd = aan de drank
geslagen. Nou valt mijn b. in de plëti — nou breek
me klomp. (Beeldspraak ontleend aan de in Indië

8. Jansen raakt in Indië aan de bottël, aan de fles verslaafd.

algemeen gevolgde hygiënische gewoonte van het
tjèbok-en, zie aldaar). Met nieuwerwetse W.C.'s
dreigt geen gevaar meer van wegvallen van bottëls.
Het sanitair is trouwens heel vaak reeds toegerust met

de z.g. Java-spuitjes. Vroeger, — toen om met onze voorouders te spreken — het kakhuis, de kakoes, als latrine boven een waterloop of een zinkput was gebouwd, kon nog wel eens een b. in de donkerte verdwijnen. Het was een bepaald gezellige gelegenheid, als de kakoes voor 2 of meer personen was ingericht, zoals men die nóg wel aantreft in oude Indische herenhuizen. Op Ambon draagt de kakoes nog de naam van *tëmpat bitjara*, plaats waar men converseert, een rendez-vous. De gemoedelijkheid verdwijnt, maar de bottël blijft, en dat is maar goed ook, uit hygiënisch oogpunt. Bottël èn rol, dat is *djëmpol!* (Gevleugeld woord van een Indisch dokter).

brèng-brèng, koperen bekken, waarmee een komende *lèlang*, openbare verkoping, wordt aangekondigd.

D.

dadar, omelette. D. *tinggi* = omelette soufflée. D. *boemboe* = omelette aux herbes. D. *isī* = omelette garnie. *damai-en*, afleiding van *damai*, vrede. Laten wij dat zaakje maar d. = bijleggen.

datjin, weegstok. Let op, die Chinees z'n d. is niet goed.

désa, Javaans dorp.

djadi, worden, geschieden, top. Dat is *gedjadied* = voor elkaar gekomen.

djago, haan. Een echte d. is-ie, een kemphaan.

djagoeng, mais.

djahat, kwaadaardig. Het is een d. = een kwade rakerd.

djas boeka, open jas, colbert.

*djas toetoe*p, een aan de hals gesloten jas, meer familiaar aangeduid met *toetoe*pje. Voor de ambtenaar is het een mijlpaal in zijn leven, als hij van zijn *toetoe*pje overzwaait naar de *djas boeka*. Bijkomende verschijnselen: air van deftigheid en gewicht, het altijd druk

hebben en daarvan niet nalaten den volke kond te doen, met een aan de situatie beantwoordende lichte lijdensstrek op het hoogedelgestreng gelaat. Niet te harden, wordt de vent.

9. Jansen zwaait over van djas toetoe, dichte jas, naar djas boeka, open jas; zie dat hoogedelgestreng gelaat

djawa, Javaans. Hij is een echte wong d. = iemand die zich gemakkelijk assimileert aan Javaans milieu.

djédjal-en, afleiding van *djédjal*, vol. De hele dag door zitten ze het kind maar te d., volstoppen met eten.

djèmpol, duim. Het uitsteken van de gesloten hand met naar buiten gekeerde duim onder de uitroep d.!, wil

10. Prima =
 — Je! =
 Fantastisch! =
 Djëmpol!

zeggen: „primal!” Een tijdlang is een variant daarop in de mode geweest, door hetzelfde manuaal, in dezelfde betekenis vergezeld te doen gaan van de uitroep: „Pelikaan!”, als uiting van bewondering voor de beroemde prestatie van ons vliegtuig.

djamat, talisman.

djoeragan, schipper, administrateur van een onderneming.

djoeroetoelis, lett. schrijver; gekscherend gebruikt voor secretaris.

djoesta, leugen.

djongkok-en, op de hurken zitten.

djongos, verbastering van jongen, mannelijke huisbediende. Op Sumatra's Oostkust naar Engelse trant aangeduid met boy. (Zie pag. 88).

doedoek staatsie, opgeprikt zitten, audiëntie verlenen.

doeh! au! Afkorting van adoeh.

doekoen, inheemse geneeskundige.

doeri, doorn.

doesoen, dorp op Sumatra.

E.

ëntjèr, dun vloeibaar.

G.

gaba, losse rijstkorrel nog in bolster. We moeten weer een pikoel g. voor het paard laten komen.

gadé, pand. Hij bracht z'n knol naar de roemah g. =

naar Oome Jan.
gadis, maagd. Een gadisje = jong meisje.
gadji, traktement.
gagah, robust, fier.
gajoeng, waterschep, kleine emmer. In Indië baadt men zich door talloze gajoengs water uit de mandibak over het lichaam te plenzen. *Siram-ën* heet dat (zie aldaar).
gamëlan, inheems muziekinstrument, ook verzameling, orkest, daarvan.
gantang, inhoudsmaat.
gëli, het gevoel van weerstand tegen kittelen, kittelig.
gëmës, dol zijn op, het gevoel waarmee een Indische dame een lekkere baby knuffelt.
gëmëter, rillen.
 G.G., Gouverneur Generaal.
Gladakker, schavuit. Kampong g., zwervende hond. (Canis camp. fam.)
gobang, koperen 2½-centsstuk.
goedang, provisiekamer.
goeling, rolkussen, Dutch wife.
goena-goena, hekserij waarvan in Indië de meest bekende vormen zijn: stenen regen en sirih spugen; ook liefdedrank- of spijs.
goendoel, kort, kaalgeknipt.
goeni, jute zak.
goeri, smakelijk, croquant.
goerita, vrouwen- en babyondergoed, met vele bandjes dichtgeknoopt.
goeroe, leeraar. Met goedmoedige spot wordt een z.g. schoolfrik met g. aangeduid.
gong, koperen slaginstrument.
gosong, aangebrand.
grimis, motregen. Regent het? Neen, het grimist maar een beetje.

H.

hadj, bedevaart naar Mekka.

hadji, bedevaartganger van Mekka.

hakim, rechter.

hari bĕsar, feestdag.

harta, bezittingen. Hij bracht zijn hele h. op de lomberd.

hati, anatomisch lever, overdrachtelijk hart. H. panas
= geladen, nijdig. H. besar, trots.

hati-hati, voorzichtig.

hĕ-ĕ, zacht teken van instemming. Vereist in het gebruik
een minimum van energie.

hormat, eerbied. Bekend is de h.-circulaire van v. Heutz,
waarbij deze Gouverneur-Generaal een zijns inziens
overbodig eerbiedsbetoon afschafte.

I.

ilir, benedenloop. „Naar de i. gaan”, gebruikt door hen,
die in de bergen wonen als zij de stad in de vlakte
bezoeken. Zie als pendant „oeloe”.

ilmoe, wetenschap.

Indo, persoon van gemengd Europees-Indonesisch bloed,
stukken hoger in waardering dan de sinjo. Het Indo-
Europees element heeft eminente mannen opgeleverd,
ook bekende vrouwen.

itoe dia!, Dat is 't 'm nou juist! Daar hei-je 't nou!

K.

kaaiman, soort krokodil.

kabaja, jak, vrouwenkledingstuk met lange mouwen, van
voren geheel open; wordt gesloten met drie of meer
spelden aan een kettinkje. Vroeger ook door Euro-
pese dames veel gedragen met de sarong; maar
slechts weinigen onder de totok-dames konden de

elegance daarin treffen, die de Indische dames als
 aangeboren is. De eerste Mevrouw Jansen, een
 Totokse tot en met, heeft het nooit kunnen leren.
kabar, bericht. Apa k.? = Wat voor nieuws breng je?
kabar angin., lett. bericht door de wind overgebracht =
 gerucht zonder bekende herkomst.
kadjang, matten van bladeren gemaakt.
kafir, ongelovige.
kain, doek, bekleding van het onderlijf. Hij smeerde 'm
 met de k. omhoog = hij nam de benen.

11. Zó smeer je 'm met de kain omhoog.

kajoepoeti, lett. wit hout, gebruikt als verkorting van
 k.-olie, bekend geneesmiddel voor uitwendig gebruik.
kaka, oudere broer of zus.
kakatoea, kakatoe, ook nijptang.
kakè, grootvader. Hij is je reine k. geworden = oud
 manneke.

Totokse = pur sang Hollandse.

kaki, voet. Hij loopt graag op blote kakies door 't huis.
kakkerlak. Zie die vent eens tandak-en als een k.! Een nonsense uitdrukking, toegepast op een slecht danser. Hebt u wel eens een k. zien tandak-en? Ik niet. Eddy blijkbaar wèl. Ze brengt er tenminste een in beeld. Witte k., albino.

kakoe, stijf, links, onhandig.

kakoës, afgeleid van het oud-Hollandse kakhuis, W.C.

kaldoe, bouillon.

kali, rivier.

kamar mandi, badkamer. Evenals de kakoës was ook de k.m. in de oude Indische herenhuizen voor meervoudig gelijktijdig gebruik ingericht. Een grote bak van 1 bij 2 à 3 meter, op de rand waarvan plaats was voor 1 of meer gajongs, om zich te kunnen siram-en. Op ± 2,5 m hoogte nog een bak met water, waaraan de pantjoran voor het genot van een sproeibad.

kambing, geit. Klas k., schellinkie, engelenbak, ook laagste klas in tram of bus. Bij het optrekken van een helling heet het: „eerste klas blijven zitten, tweede uitstappen, klas kambing helpen douwen!”

kampung, dorp (Java). Langzamerhand zakte hij af naar de k. = voltrok zich zijn degeneratieproces.

kanan, rechts. Hij informeerde k. en kiri = is rechts en links, overal.

kandji, stijfsel. Laat mijn jas niet te hard kandjiën.

kandjeng goebèrnèmèn. Hoogmogende Gouvernement.

kandoeri, zie onder sèdèkah.

kang, verkorting van toekang, baas.

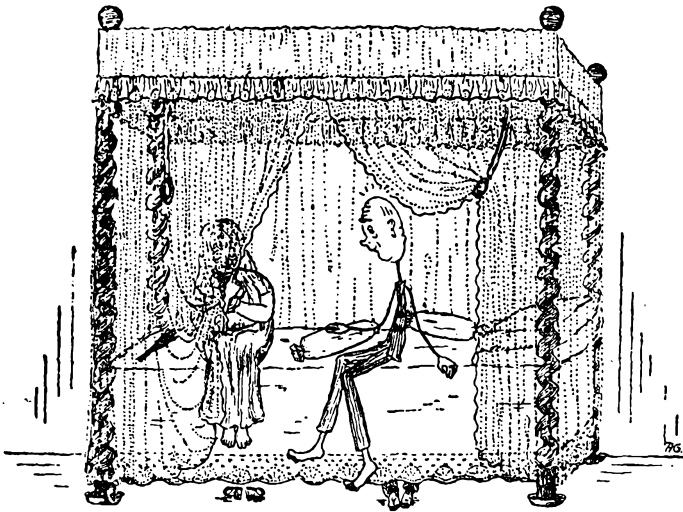
kantong kosong, klanknabootsende benaming voor de spotvogel, die elke middag in de rimboe met zijn roep k.k., lett. lege zak, platzak, de militair herinnert aan de chronische toestand van zijn beurs. Zowel door cadans als toonval... — had hij Beethoven kunnen inspireren tot zijn vijfde.

pantjoran = douche.

- kapal*, schip. Naar de k. gaan = naar boord gaan.
- kapal poetih*, lett. wit schip = gouvernementsvaartuig, varende alleen voor overheidsdoeleinden (zie sètengah kompëni).
- kapala*, hoofd. Ik heb het al in mijn k. = het staat me al voor de geest. k. kampong = kamponghoofd.
- kapala këras*, stijfkop.
- kapala roti*, lett. broodhoofd = waterhoofd.
- karamat*, heilig.
- karbau*, buffel. Wat een k.! Scheldwoord gelijk aan: Wat een rund!
- kasar*, grof, onbeschaafd. De vent is k. = ruw, onge-manierd.
- kasian*, deernis, medelijden. Door het vermaledijde k.-stelsel blijven ongeschikten in dienst, wier plaatsen door bekwame krachten hadden kunnen worden vervuld.
- kati*, gewicht van 0,6 kg.
- katjang*, apenneutje, pinda. Een rare k. = een eigenaar-dige vent.
- katjau-en*, afleiding van katjau, dooreen roeren. Zit toch niet zo te k. = Houd toch op met stoken, kwaad-spreken. Lelijke katjauer = stokebrand, kwaadspre-ker. Katjauster = van hetzelfde in het vrouwelijke.
- katjoeng*, joggie. Ook gebruikt voor iemand, die zijn jeugd in Indië heeft doorgebracht en daarvan ken-merken draagt. Jij bent toch een echte k. gebleven!
- këboet-en*, afleiding van këboet, slaan, verjagen. Laat baboe het bed goed k. = met een sapoe lidi (zie aldaar) de muskieten uit het met klamboe omgeven bed verdrijven.
- këbon*, tuin, onderneming, ook tuinjongen. Hij kwam op een k. = hij kreeg een betrekking op een plantage.
- këdai*, winkel. De k. opgaan = uit winkelen gaan.
- këdjëpit*, knijpen, verdrukken. Jansen zit lelijk in de k. = in de knel, in moeilijkheden. Bij bridge: Heb ik jou

daar in de k. = in 't vorkje.

kēlamboe, bedgordijn. Achter de k. kruipen = gaan slapen. De vrouw, waarmee hij zoveel jaren de echtelijke k. had gedeeld.

12. Dit is de vrouw waarmede Jansen vele jaren de echtelijke *kēlamboe* (muskietengordijn) heeft gedeeld.

kēlapa, cocos. Men spreekt van klapperboom, -hout, -stam, -blad, -vezel, -dop, melk, -vlees, -olie, maar van cocosmat.

Kēling, Klingalees, bewoner van de kust van Coromandel.

kēmédja bēlazēr, lett. bedriegelijk hemd, los frontje waar geen hemd aan zit, een voor het Indisch klimaat zeer

geëigend onderdeel van de „pakaian deftig” (zie aldaar).

këmit, wachter. Bevolking moet k.-diensten verrichten = onbetaalde wachtdienst in de kampong.

këmpès, ingevallen, verlept, als van wangen, buik.

kënë kokki, vrouwelijke hulp van de kokki, afgeleid van knecht.

kënjang, verzadigd, zat. Ik heb me eens lekker k. kunnen eten.

këntël, dik, gestold. Kook de pap tot ze goed k. is geworden. Sobat k. = dikke vrind.

këntoet, soort Oost-Indische wind van slechte reputatie.

këpèng, Chinese munt ter waarde van 6 voor één cent.

Ik heb geen k. meer over = geen duit meer in mijn zak.

këpingin, trek hebben in, sterk verlangen naar iets.

këplèk-en, afleiding van *keplèk*, dobbelspel, kaarten. Ze gaan weer k., of een *këplèkje* leggen, ook gebruikt voor bridge.

këplèsèt, uitglijden.

kërak, aanzetsel, korst van rijst in een pan, met wat zout een geliefkoosde lekkernij.

kërakal, lichte politiestraf. De man kreeg er vier dagen k. voor.

këramassen, shampo-en, het hoofdhaar reinigen onder verschillende behandelingen.

kërandjang, mand, korf. Stuur me 's een k. lekkere *këntangs*, aardappelen. Oude k. = minder lieflijke benaming voor een bejaarde dame van bepaald slag. En als je mij nu vraagt: „Wat voor slag?“, dan kan ik alleen maar zeggen: „Van het slag van *krandjangs*“.

këras, stevig sterk. Zijn spieren voelen k. aan. Kras verhaal, sterk verhaal.

kërdja, arbeid, bezigheid. Hij is weer aan de k. getogen.

kërikil, kleine steentjes als tuinpadbestrooiing.

këring, droog. Whisky k. = pure whisky, dus zonder

- dat natte sodawater.
- kërojok-en*, een uitdrukking van de kebon voor een massa-koelieaanval op een assistent e.t.q.
- kërontjong*, gitaarspel als begeleiding van inheemse liederen. k.-muziek is voor een ogenblik niet onaardig (zie pag. 100).
- këtan*, kleefrijst.
- këtip*, dubbeltje.
- këtjap*, soja.
- këtjil*, klein. Hati k. = beangst.
- këtjil hati*, gefroisseerd, boos.
- këtjoe*, roofmoordenaar. K.-partij = roofoverval, gepaard aan moord.
- këtoepat*, in gevlochten cocosbladrepn gaargekookte rijst.
- ki*, kokkin, verkorting van kokki.
- kiai*, oude man. Het is een oude k. geworden. In de uitdrukking schuilt een element van liefde en eerbied.
- kira-kira*, ongeveer.
- kiri*, links. Kanan k. = rechts en links, overal.
- klapper*, zie këlapa.
- klobot*, sigaret (zie onder roko).
- klontong*, Chinese marskramer, die zijn komst aankondigt met een k., een kleine handtrom met aan touwtjes bevestigde trommelballetjes. Gekscherend wordt een Europese handelsreiziger ook wel k. geheten.
- kodok*, kikvors. Dikke k., minder vleiende benaming voor een dame van zekere omvang. Toch krijgt niet elke dikkerd het adjectief tegen d'r kapala pit aan, naar 't hoofd geslingerd. Alleen dezulken, die zich tevens kenmerken door traagheid, luiheid, indolentie, vraatzucht.
- koeli*, losse arbeider. Voor zijn examen heeft hij zitten zweten als een k.
- koelit*, huid. K. langsëp = bekoorlijk lichtbruine teint, kenmerk der betere inheemse kringen, en het Euro-

pees gemengd bloed. Toen Toehan Allah de mens uit klei wilde scheppen, hield Hij hem eerst te lang in de oven; hij kwam er aangebakken, heel donker uit; dat was de Neger en die beviel niet. Bij de volgende proef bleef de mens er te kort in, en dat gaf dat ongare witte kleurtje van de Bëlanda te zien. De derde keer lukte het goed. De koelit langsöp kwam uit de oven. Toehan Allah was tevreden met Zijn schepping.

koentji, slot, ook bij verkorting gebruikt voor sleutel.

Tjap k. = bekend merk flessenbier.

koerang, ontoereikend. K. adjar, lett. onvoldoende geleerd, te weinig manieren, onbeschoft. Jan Fuselier noemde Karang asam op Bali om het zware bergterrein, dat hem de adem benam, al gauw Koerang Asem.

koerang tërang, gebrek aan bewijs. Onze rechtspraak heeft zich een tijdlang als adat k.t. een minder goede naam verworven wegens de vele vrijspraken, bij gebrek aan bewijs.

koerang wang, court d' argent, platzak.

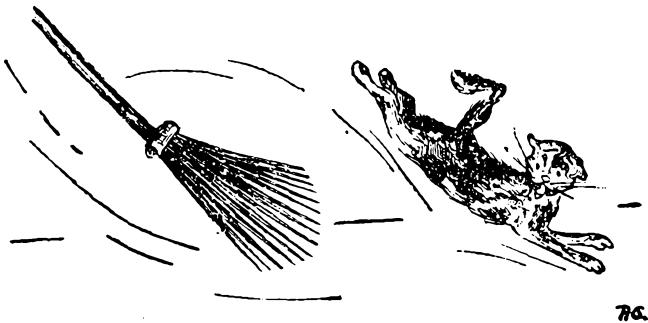
koeroengan, hok, kooi. Zet hem in de k. = in de gevangenis.

koetang, borstrokje, prototype van de B.H.

koetjing, *kat*. Dit is nu een voorbeeld van een woord, dat *niet* in dit lexicon thuis behoort, 1e omdat het nooit door een Hollander in zijn omgangstaal gebruikt wordt, tenzij in het zich schaars voordoende geval, dat hij blijkt een k. in de goeni gekocht te hebben (een oud mopje, tjap, vermalaisering van Nederlandse spreekwoorden) en 2e omdat een k. geen kat is. Het verschil zit 'm in de staart. Een kat, onze poes, heeft een gave staart; de k. heeft er *altijd* een knobbel in, van een nauwelijks waarneembare af, tot de

tjap = merk.

meest grillige vormen toe: enkele breuk, dubbele breuk, alruinwortel, Chinese- en Gordiaanse knoop. Eddy, die nog nooit een k. gezien heeft, is bang, dat ik 'n tikkie overdrijf. Daarom bepaalde zij — om safe te zijn — haar keuze op de dubbele breuk voor het conflict tussen k. en sapoe lidi (zie aldaar).

13. Conflict van sapoe lidi (bezem) en koetjing (Indische kat).
Deze legt het altijd af.

koetoe, luis. K. boesiek, wandluis.

koewasa, macht, gezag. Die onderwijzer heeft geen k. over zijn klas = kan geen orde houden.

kokki, Inheemse kokkin.

kolong, ledige ruimte onder een bed, een huis enz. Anak k., Inheemse soldaten-kinderen, zo aangeduid, wijl zij in de tangsi, militaire barakken, wegens gebrek aan plaatsruimte beneden gedeponereerd werden, als pa en ma de slaapbank met de bultzak voor zichzelf reserveerden.

kolot, oud. Als in de soos om k. gevraagd wordt, dan wordt daarmee oude jenever bedoeld.

kombali, terug, weerom, insgelijks. Iemand wenst zijn vriend geluk met het nieuwe jaar en zal tot antwoord krijgen: „Van de kombali”.

komédie stamboel, zie bangsawan.

kondé, haarwring.

kongsi, vennootschap. Hij kwam bij Jansen in de k.

kontjo, vriend, soortgenoot.

kòrèk-en, afleiding van *korèk*, krabben, graven, uitpeuteren. Zit nu niet verder in die zaak te k. = te wroeten.

korèk api, lucifer.

korèk koeping, oorlepeltje.

kornet, hulpchauffeur, staatsiebediende.

kosong, ledig, Omong k. zinledige praat, klets. Ook huurrijtuig dat vrij is.

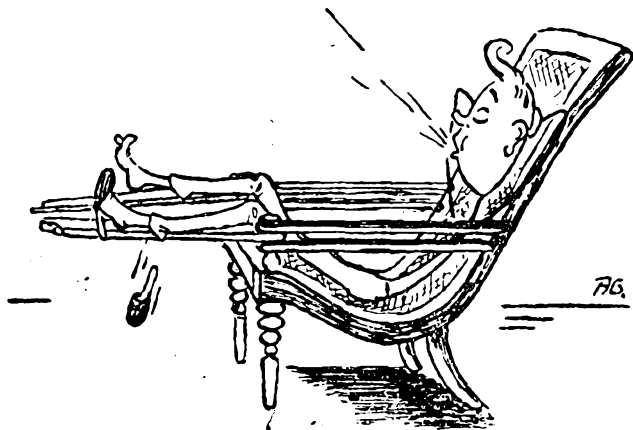
kota, stad. Zij, die buiten wonen, gaan van tijd tot tijd „naar de k.” om inkopen te doen.

kree, uit latjes samengesteld rolgordijn, al dan niet gevoerd. Ook wel uit stevige latten met rottan of ijzerdraad gevlochten looper, gebruikt als overbruggingsmateriaal.

krossi gojang, wipstoel, hèt meubel bij de oud-Indische kletstafel, van waaruit al wippende the topics of the day behandeling vonden. Bekend is het verhaal van een totok, die op bezoek bij een paar oude Indische dames wanhopige moeite deed een conversatie op te houden, die harerzijds slechts ondersteund werd door een spaarzaam voortgebracht hë-ë gemompel. Het angstweet brak de totok bij het dreigende falen van zijn pogingen uit. Ten laatste overwon het goede hart der oudjes en kreeg onze causeur te horen: „Oewah, nir, u hoeft niet zoveel te praatën, u moet alleen maar oewépen. Zo panas in die oos, ja!

krossie malës, luiaardstoel, fauteuil. Als je in Indië 's middags doodmoe was van het slapen, dan ging je liggen in een k.m. om verder energiek uit te rusten.

Typisch aan het ding waren de gobangs, koperen munten, die géén toekang kajoe, timmerman, na zou laten in de armleuningen aan te brengen ter bevestiging van de draaibaar uitstaande verlengstukken.

14. Jansen, dood moe van het middagdutje, rust uit in de krossie malës, lulaardstoel.

L.

ladang, bouwveld zonder kunstmatige bevoeiing.

laki, echtgenoot. En mevrouw, hebt u vandaag uw laki-echtgenoot maar thuis gelaten?

lakoe, gewild, in de smaak vallen, waarde vertegenwoordigen. Hij is erg l. in gezelschap.

lapar, honger. *Lapardèpès*, erge honger, als de pest, geuuwhonger.

lari, lopen. Toen ging hij van de l. = toen vluchtte hij weg.

latah, een merkwaardige, in de tropen hoofdzakelijk bij de Indonesiërs — en dan de vrouwen daaronder — voorkomende zenuwaandoening, waarbij een imitatie-complex tot uiting komt, de reflex op een plotselinge handeling. Als bijv. iemand iets laat vallen of het manueel daarvan maakt, zal de l.-patiënte onmiddellijk alles wat zij in de handen heeft ook op de grond werpen en daarover nog een tijdlang napruttelen. Het moet een aardigheidje heten, zulke reflexen uit te lokken.

lèlang, openbare verkoping. Hij, die in Indië l. houdt van zijn goederen, zal naar oude adat het publiek rijkelijk voorzien van drank, vèrafwonenden zelfs van nasi gorèng. Het komt tòch wel terug in de opbrengst van de vendutie, want klaplopen ligt de Indischman in het algemeen niet. Zo kenmerkt de l. zich door prettige, gezellige sfeer.

lènggan, kruidenier, meest van Chinese landaard.

lèmès, zwak, slap, minzaam, coulant. Ik voel me l. = niet lekker. Hij kan in gezelschap toch zo l., soepel, optreden.

lidi, nerf van een klapperblad. Een aantal lidi's vormen samengebonden de sapoe lidi (zie aldaar). *L'union fait la force*.

lintah, bloedzuiger. Dat is me dan toch wel een l.! = woekeraar, afzetter.

liplap, aanduiding voor de onderste laag, krom-Hollands sprekende bevolkingsgroep van Hollands gemengde bloede. *Liplaps* is het taaltje, dat de l. spreekt. Een

adat = gewoonte.

nasi goreng = gebakken rijst met toebehoren.

Lè-è = zacht geluidje van instemming.

voorbeeld daarvan is aangehaald onder krossi gojang. Het heeft niets te maken met, staat geheel apart van het idioom van Jansen en zijn vrouw. Waar deze hun taal verrijken door Maleise en Javaanse gasten toe te laten, is zulks bij den l. een gevolg van zijn taalarmoede. Het verschil valt heel duidelijk op in de betoning.

lobang, gat. Toen zag hij er verder geen l. meer in.
loentoer-en, afleiding van loentoer, verkleuren. Mijn japonnetje begint al lelijk te l. = verschieten.
loeroes, recht. Hij is hati-l. = oprecht van gemoed.
lombok, Spaanse peper.

M.

magang, volontair.

mahal, duur.

mai bapa goebèrnèmèn, Vadertje Gouvernement, ofschoon de letterlijke vertaling zou luiden: moeder-vader-gouvernement. Geeft dit trouwens ook niet veel beter de alomvattende taak van de regering aan? De tedere moederhand met de sterke vuist des vaders, het roer van Staat omkneld houdend? (Zal de uitdrukking stand houden?)

main, spelen. Het is van de boekan m. = niet om mee te spelen, geen kleinigheid, geweldig. M. mata, knip-oogjes geven. M. prang, oorlogje spelen.

malèngèren, luieren, uitgebreid tot simuleren om luiheid te dienen.

maloe, beschaamd, verlegen. Het is niet nodig hem in het openbaar maloe te maken.

mampir-en, aanlopen. Kom je nog even bij ons m.?

mandi-en, baden. Ik ga me nog even lekker m. (Zie voor de praktijk daarvan onder gajoeng en siram-en).

mandoer, ploegbaas, opzichter.

mangkommetje, kop, samentrekking van mangkok, kopje

en kom. Een m. koffie.
manis, zoet. Tegenover zijn chef doet hij walgelijk m. = onderdanig, kruiperig.
manisan, snoeperij.
manisé, verbastering van marechaussee, het keurkorps van onze Indische troepen.
masa!, Stel je voor! Ach, wat! Neen maar!
mata gĕlap, lett. het oog verduisterd, blinde woede, een toestand, waarin o.a. amok gemaakt wordt (zie aldaar).
mata sapi, spiegelei (lett. koeien-oog of kalfsoog). Gij kent het verhaal van de schone Genoveva van Brabant, Poetri Génopipa nĕgĕri Bĕraban? Ik zal er u verkort een treffende scĕne van vertellen uit een glansstuk van die naam van de Komodie Stamboel te Batavia. Het verhaal behoort eigenlijk voor de sfeer in het Maleis gedaan te worden, maar zal toch ook in het Hollands zijn pointe niet missen.

Er was eens een schone jonge prinses, Gĕnopipa genaamd. Daar was nou letterlijk alles mooi aan, lief en snoezig. Maar het mooiste van alles waren toch haar ogen, prachtige, grote, donkere ogen, zacht als die van een hinde, zo groot als die van een dertel kalfje. Geen wonder, dat de Hertog vreselijk verliefd op haar werd, maar zij wou niks van hem weten, omdat hij zo'n bruut was. Hij bleef haar lastig vallen, en ten einde raad vluchtte zij het bos in. Woedend was hij, en hij ontbood twee moordenaars, die de opdracht kregen, haar te achtervolgen, te doden en ten bewijze daarvan hem, Hertog, haar ogen te brengen.

Met een arsenaal van speren en dolken en krissen gingen beiden op weg en het duurde niet lang, of zij vonden haar. Maar... zó iets heerlijk schoons om

15. Het toneel stelt voor de beeldschone Genoveva van Brabant, haar moordenaren, benevens twee mata sapi's (de spiegeleleren rechts op de voorgrond).

zeep te brengen, diè ogen uit te steken, neen, dat was tërlaloe. En lang delibereerden de heren wat hun te doen stond. Gemakkelijker werd het er niet op, want met de minuut steeg hun bewondering, hun verering voor het schone wezen.

tërlaloe = te erg.

„Ik vertik het”, zegt de een, en „Mogok” zegt de ander. „Wij gaan terug en zeggen dat we haar niet gevonden hebben.” Maar dan komt de vrees voor de machtige Hertog boven en weer hurken ze neer om met elkaar te overleggen. „We gaan er zelf aan, man, als we met lege handen komen. Dat neemt-ie niet.” „Ja, dat is zo. Apa boleh boeat, dan vermoorden we haar maar even.”

En zij staan op om het snode plan ten uitvoer te brengen. Maar de schone ogen ontwapenen opnieuw de mannen. En weer hurken ze een eindje verder bij elkaar en piekeren zwaar, zeer zwaar...

Plots springt de slimste op. „Ik heb 't Kang”, roept hij verheugd uit. „Als de Hertog met alle geweld twee ogen hebben wil, dan brengen wij hem twee *mata sapi's!*” (=twee kalfsogen, maar ook twee spiegel-eieren).

Het slot van het bedrijf, a happy ending vindt u hier aanschouwelijk voorgesteld.

matjam, soort. Dat is nou werkelijk géén m.! = geen manier van doen.

mēnari, Inheemse dans.

mēnatoe, wasman.

mēngadap-er, iemand, die zijn opwachting maakt om belangen voor te dragen.

mēnoempang, zie noempang.

mērtjon, vuurwerk.

mēs djid, moskee.

minoeman, drank. Laat de m. voor brengen. En de djongos of de boy brengt een dienbak met keur van dranken, pait, sherry, port, whisky enz., waaraan de gast en de gastheer zich kunnen laven.

mogok = ik staak.

apa boleh boeat = wat er aan te doen?

piekeren = nadenken.

kang = baasje.

moentji, of *njai*, inheemse of Chinese dame voor de huishouding bij een Europeaan.

moestahill, hoe bestaat het! 't Kan niet waar zijn!

moesapat, rechtbank (in Atjeh).

mogok, staken.

moh, (of *emmoh*), dat wil ik niet, dat weiger ik, neen dank je wel. Een ontkenning, die alleen in de 1e persoon enkelvoud gebruikt wordt.

momok, spook. Het is een hebbelijkheid van baboes, om kinderen bang te maken met allerhande m.-verhalen.

mònjèt, aap. Lelijke m.! Jou, aap van een jongen!

nakal, stout. Een nakalle vent = een vent met streken op z'n kompas.

nasi, gekookte rijst. Mag ik een bordje n. bij je komen halen? = bij je komen eten? N. gorèng, soort eenheidsrijsttafel van gekookte en daarna gebakken rijst met weinig bijgerechten (maar in de regel veel bier). N. tim, paprijst met kippepoot.

nègèri, land. N. koud = Holland, het kouden landje, zo heel ver weg, waar de Hollandse Indischman van droomt om er zijn verlof door te brengen, zijn pensioen te genieten, zijn laatste dagen te slijten, hoe goed hij het ook in Indië gehad heeft, hoe lief hij Indië ook gekregen heeft.

nènè, vrouwelijk oudje. Het kan ook een mannetje zijn, maar zulks meer in de samenstelling *nènè mojang*, voorouders.

ngilèr, kwijlen, watertanden. Doe opa zijn n.-lapje om.

njai, zie *moentji*.

njook, benaderend fonetische weergave van een naam, die een graad lagere waardering uitdrukt dan *sinjo*, waar hij van afgeleid is.

njonjah, mevrouw. Wordt onder Europeanen nooit als aanspraaktitel gebruikt. Men heeft het wel en dan in raillerende zin, over die of die n. bèsar, zo eentje, die haar grootheid ontleent aan het bedrag, dat haar

laki aan traktament sleept.
noempang-en, logeren. Mag ik volgende week een paar dagen bij je komen n.?
nonna, een halfbloedse. Vrouwelijke van sinjo. In het diminutief verliest het woord een zeker misprijzend karakter. Een aardig nonnatje.
nonton-en, drentelen, hier en daar kijken en zich laten kijken. Het gedoe op de Scheveningse en andere boulevards laat zich het best uitdrukken met n.

O.

obat, geneesmiddel. Al die obatjes, mot ik niks van hebben.
oedik, zie onder oeloe.
oelèk, fijnwrijven of -stampen. Sambal o., geknede Spaanse peper.
oeloe, bovenloop. We gaan naar de o., (of oedik) = we trekken de bergen in (zie als tegenhanger ilir).
oentoeng, winst, geluk, bof, Jansen heeft o. gehad met zijn vrouw = hij heeft toch maar geboft zo'n vrouwtje te krijgen.
oeroes-en, regelen. Oeroes jij dat zaakje even, knap jij dat zaakje op.
olèh-olèh, cadeautje, attentie. Vader gaat naar de stad en krijgt bij het vertrek te horen: „Breng je wat o. voor ons mee als je thuis komt?”
omong-omong, gepraat. Nou zetten we eens een ouderwets omong-omonkje (= babbeltje) met elkaar op.
ompong, tandeloos. Kasian dat grootje, ze is helemaal o.
opas, oppasser, politieagent. De betiteling als mas opas verleent het ambt meerdere glorie.
orang, mens. Het is een rare o. Hij is een o. besar geworden = hij is tot de groten gaan behoren. O. baroe = nieuweling, baar. O. oetan, lett. bosmens, de bekende grote aapsoort.

16. Jansen heeft oentoeng, boft maar met zijn bini moeda, dat is zijn jonge vrouwtje; ze heet Non.

P.

padi, rijst zoals ze te velde staat.

pagar, omheining, haag hek.

pait, bitter. Schenk me eens een paitje.

pajoe, gewild zijn; overeenkomstig begrip als lakoe (zie aldaar).

pajoeng, regen- of zonnescherm.

pakai, gebruiken. Djangan p. flauwe kul = geen flauwiteiten als je blijft.

pakaian, klederdracht. P. poetih = wit pak. P. boeka = open jas, colbert. P. rimboe = tournéepak. P. bësar = groot tenue. P. deftig = uitgaans- of galacostuum.

pamor, damasceesrel.

panas, warm. Het is p. in de Oost.

pandjang, lang. Zwam p. = langdradig geleuter.

panggang, roosteren. Roti p. = geroosterd brood, toast.

pangkat, rang, waardigheid. Hij heeft een hoge p. bereikt bij het Gouvernement.

pantas, behoorlijk. Gewoonlijk alleen in ontkennende zin gebruikt. Het is niet p., zoals hij tegen zijn vrouw optreedt.

pantjing (-en), vissen, bijv. naar een complimentje.

pantjoeran, waterstraal, fontein, douche. Ik ga me 's lekker onder de p. baden.

pantoen, dichtzang, meestal in het Maleis.

parang, hakmes.

parit, sloot. Hij reed pardoes de p. in.

pasar, markt. In Indië ga je nooit naar de markt, maar naar de p. of kédai.

patjaker, schavuit, ellendelaar.

patjoel, inheems landbouwwerktuig.

patoet, behoorlijk, gepast, correct. Het is dan toch ook p., dat hij die straf gekregen heeft.

pëdati, karbouwenkar.

pëdës, heet, scherp, van sommige Indische spijzen. Ook „Ai, die zit!”

pëkakas, of *përafoet*, werktuig, gereedschap.

pëloek, omhelzen. Aan het gepëloek kwam geen end bij dat weerzien. Veel ploekjes van je liefhebbende Non.

pëloepoeh, platgeslagen bamboe voor wanden of vloeren.

pëmali, verboden op poene van onheil. Het is p. met z'n dertienen aan tafel te zitten enz.

pëndèk, kort. Een pëndèkje is een korte onderbroek.

pēndeppo, afdak, open wachtlokaal.

pēnna, pen, of pennehouder.

pēraoet, zie *pēkakas*.

pēranakan, ingeborene. P. Tjina = met een Chinees als vader.

pērang, oorlog. Hij is meermalen in de p. geweest.

pērawan, of *gadis*, maagd. En de *pērawannetjes* (*gadisjes*) kwamen 's avonds *mēnari-en*, dansen (zoals te doen gebruikelijk ter ere van aanzienlijke gasten).

pērēntah, bevel, last. P. aloes, zachte maar gans niet onduidelijke wenk, die — als puntje bij paaltje komt — de verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de p.a. van de lastgever afwentelt. Wordt in Indië veel mee gewerkt, soms zeker ook wel ten goede. P. *kēras* streng bevel.

pērkara, zaak. P. *bēsar*, belangrijke zaak. Dat is maar een p. *kētjil*, lett. kleine zaak, dat heeft niet veel om het lijf, een futiliteit. P. aloes, een zaakje, waarbij oppassen de boodschap is.

pērløe, nodig. Het is werkelijk p. = zeer noodzakelijk.

pēroet gēndoet, dikke buik, embonpoint. Een p.g. heeft die Jansen zich aangemeten, nou, dat is niet mooi meer.

pērtjoema, vergeefs, voor niks.

pēsanggērahan, logeergebouw, meest heel eenvoudig van opzet en inrichting, maar soms ook veel weg hebbende van een klein hotel. Ze dienen in de eerste plaats ten gerieve van de reizende ambtenaar, maar ook het niet-ambtelijk publiek kan er, mits plaatsruimte beschikbaar, gebruik van maken.

pēsēr, halve cent. Ik geef geen p. meer voor zijn leven.

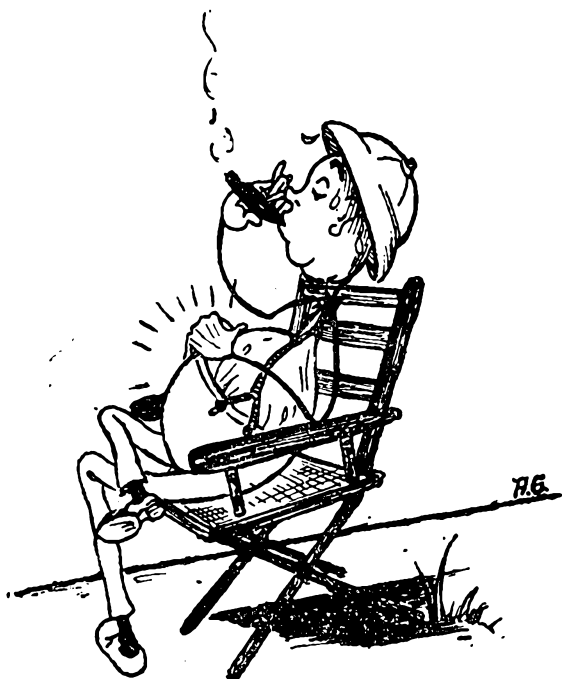
pēttor, gezaghebber.

pidjēt-en, masseren. Toekang *pidjēt*, meestal masseuse, soms ook masseur. (Dat zijn *engerds*).

pienter, knap. Een *pientere vent*.

pienter boesoek, geslepen, zie onder *boesoek*.

pikēr-en, nadenken. Ik *pikēr* daar niet over.

17. Model përoet gëndoet, of Jansen krijgt een bulkje.

pikiran, vrucht van nadenken, gedachte. Hij heeft goede p. = gezond oordeel.

pikoel, vracht van 60 kg. Zolang je je traditionele pikoel rijst nog niet op hebt, ben je in Indië nog de baar (zie aldaar).

pikoelen, dragen. Hij heeft zijn barang toch helemaal alleen naar het station gepikoeld! (uitgesproken als gepikëld).

pilëk, verkouden.

pindjëm, lenen. Kan je me een ringgit pindjëm-en?, rijksdaalder lenen?

pintjang, kreupel.

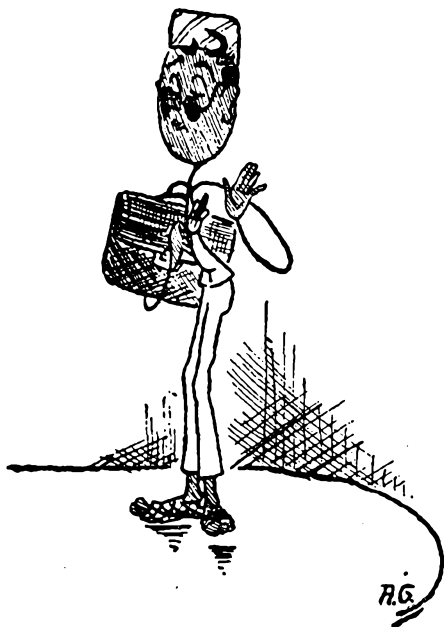
piring, bord, schotel. Piring-en, biljartspel met een bord dat niet geraakt mag worden. We schuiven een p. voor je bij = we rekenen er op, dat je blijft eten.

pisang, banaan.

plëti, (of gekscherend pomplëti), is hetzelfde als kakoes, privaat. Waterflessen behoren tot de uitrusting, zie pag. 30.

poengka, machinaal bewogen aan de zoldering hangende waaier.

poera-poera, net alsof. Hij deed p.p. boos op het kind = net of hij boos was. Het is maar p.p. = een fop-pertje.

18. De Prokrol bamboe of „wilde” procureur en advocaat
(meest van kwade zaken).

poesing, of *poesing kapala*, duizelig, beduusd, onwijs.
poesing, of *poesing kapala*, duizelig, beduusd, onwijs.
poeter, draaien. Ga je mee nog een eindje poetëren? =
 omrijden. P. gambir = een ommetje om het beroemde
 Koningsplein op Batavia.
pokok, kapitaal, inzet. Mijn p. heb ik al betaald.
pondok, hut, logies, kleiner dan de pēsanggèrahan.
poppie kosong of *nonna kosong*, lett. lege pop (of lege
 juffrouw), mannequin, model voor dameskleding.
pradjoerit, gewapende politiesoldaat.
prokrol bamboe, lett. uit bamboe gesneden procureur, de
 kwakzalver onder de rechtsgeleerden, kenbaar aan
 blauwe bril, twee vulpenhouders en drie potloden
 duidelijk zichtbaar stekende uit de bostzak, en een
 acetetas. Maar al te vaak parasiteert hij op de bevolking.

R

radja, vorst.
raja, groot, groots, heerlijk. Bèlanda R., Groot-Neder-
 land.
rakoës, gulzig. Zie dat mens eens schransen, echt r.
ramai, lustig. Ik ben bij de Jansens geweest, er was
 grote r. = ze vierden groot feest.
rampas-en, afleiding van rampas, met geweld afnemen,
 verbeurd verklaren, roven. Alles werd ons afgeram-
 past, horloge, geld, wat al meer.
rampok-en, afleiding van rampok, plunderen. Die nacht
 werd het huis gerampokt.
rampokker, plunderaar.
rapat, raadsvergadering, rechtbank. Haal hem maar voor
 de r.
riboet, lawaai, wanorde. Kinderen, maak niet zo'n r. In
 dat huis is altijd r.
rimboe, lett. wildernis, maar overdrachtelijk ook gebruikt

voor afgelegene plaats. Twintig jaar bracht hij in de r. door.

ringgit, rijksdaalder. Merkwaardigerwijs gebruikt men in Indië wèl veel het Indische equivalent r., maar practisch nooit het woord roepia voor gulden. „Leen me een „Pop” heet het, nooit een „roepia”. Daarentegen is „Leen me een ringgit” een bekende klank. Het staat trouwens ook vlotter. Het vooronderstelt een grote mate van welstand bij de aangesproken persoon, en dat verleent bepaald reliëf, zelfs als de verwachtingen te hoog gespannen blijken.

rintis-en, traceren. Ik heb een maand lang gerintist boven.

roedjak, soort vruchtenslaatje, een tropisch gedicht, een poëem, een epos van rijpe en onrijpe vruchten, overgoten met een heerlijke, maar hels hete zoete Spaanse peper-saus.

roegi, verlies, nadeel, nadelige gevolgen.

roemah, huis. R.makan, hotel, restaurant. Laten we in de r.m. eten. R.gila, krankzinnigen gesticht. R.bola, sociëteit, club. R.sétan, vrijmetselaarsloge, niet zo geheten naar de duivel en zijn kunsten, zoals het woord sétan zou doen vermoeden, maar naar Sint Jan, langs associatieve weg tot sétan verbasterd. Er zijn meer aardige voorbeelden daarvan. Van „telefoon” maakte onze bruine broeder „tali pohon”, touw aan de boom. Van „dagverblijf” „dapoerblik”, keukenonderhetzink, hetgeen zo’n dagverblijf in een Indische kazerne inderdaad is. Een Inlands ambtenaartje wordt ter Sumatra’s Westkust aangesproken met „ankoe”; aftekenen, ondertekenen wordt daar vertaald door „tékën” (men herkent er de Nederlandse herkomst in). Is dan de uitdrukking „ankoe tékën” niet een verrukkelijke vondst voor „aangetekend”? De magnetische aantrekking van de verboden vrucht duidde een Liplapse klager voor de rechtbank eens heel kies aan met „haar

mag niet”.

roko, rookwaar, zowel sigaar, sigaret, strootje als klobot. Wil je wat r. (= te roken) hebben? *Tempat r.* is sigaren- of sigarettenbox. Een sigaar heet in het Maleis *séroetoe*, een woord, dat de Europeanen in Indië onder elkaar niet gebruiken; in tegenstelling tot Malaya en Brits-Indië, waar de Engelsman algemeen van *chërut* spreekt. Een strootje is een sigaret, gedekt met palmbiad; een klobot met dekblad van de dja-goeng-vrucht.

ronggèng, dansmeid.

roti, dat is brood en *mati* dat is dood. Het is allemaal volkomen juist, maar de Hollander spreekt in Indië nu eenmaal niet van *roti*; wèl van dood en niet van *mati*. Een uitzondering maakt hij voor r. *panggang*, geroosterd brood, toast.

S.

sabar, geduld. *Sabar*, vadertje, onze tijd komt ook wel. *sëbërang*, overzijde. En gaan we naar de s., overzijde van de zee wordt er mee bedoeld, naar Holland.

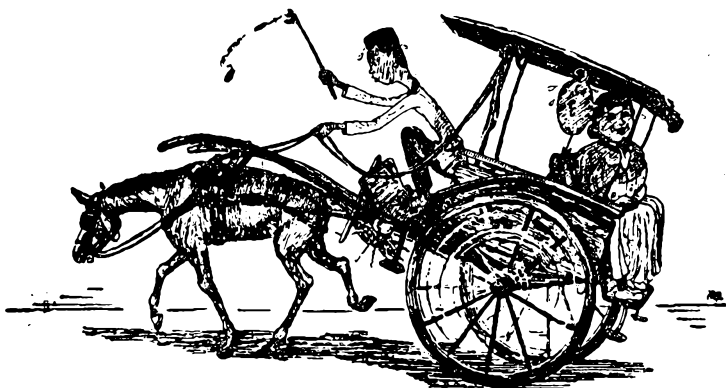
sadja, slechts, sec. Wordt door Europeanen meest gebruikt in de samenstelling *partikoelir sadja*, iemand buiten ambtelijk verband. Men proeft er de plaats uit, die het ambtelijke in Indië nog altijd inneemt.

sado, verbastering van *dos-à-dos*. Een tweewielig voertuigje, waarin de passagier rug aan rug zit met de koetsier. Op de vlakke weg door één paardje getrokken. In bergterrein komt er wel eens een hulpspan bij.

sajang, jammer, zonde. Dat vind ik toch wel s. Hij had er s. van = spijt van.

sajoer, een meest op groentesoep lijkende schotel van de Indische rijstafel.

sakit, ziek. Wordt door de Europeaan meest gebruikt

19. De Sado, dos-à-dos. Nog nèt weten Blek en koetsier balans te maken met hun vrachtje.

in de samenstelling s.hati, spijtig. Daar heb ik nou werkelijk s.h. van = daarover erger ik me. *salah*, fout, schuld. Daarin heb ik s. gehad = daarin had ik het mis.

salam, vrede (zie onder assalam alaikoem).

sama djoega, lett. met ook, hetzelfde. Het is allemaal s.d. = het is krek eender.

En nu Govert Jan het toch over *sama djoega* heeft, wil ik ook wat zeggen. (Jansen neemt het woord:)

JANSEN:

Er zijn zo van die mensen, die het mij euvel duiden, dat ik allerlei Moorse woorden en uitdrukkingen in de mond neem, waarvoor net zo goed — en beter, beweren ze — gewone oprechte Hollandse taal zou kunnen worden gebezigd; het is toch *sama djoega*? Nou, dat is natuurlijk maar kif. Of ze kennen die woorden niet, en weten niet het hoe en waarom van hun gebruik, òf ze kennen ze wèl, maar zijn te veel totok gebleven om ze te durven gebruiken, daar bij

Totok = puur Hollands.

kontjo = vriend, soortgenoot.

hun kontjo's in Holland. Want dat staat zo „Indisch” weet je, en daarvoor zijn ze maloe.

„Tjies” zegt mijn vrouw, die een tikkie Indisch is. „Dáárvoor moesten ze zich schamen, dat ze maloe worden! Kijk maar in hun eigen woordenboeken. Staat daar niet al in van pienter, en soesah, en ampër, en bakkeleiën, en orang oetan, en hoeveel Indische woorden nog meer? Ze zeggen niet eens meer er bij, dat ze dat allemaal van ons gepindjémd hebben. Tjoba, laat hun maar eens een beter totokwoord vinden voor kasian. Medelijden? Poeh! zeg maar „medelijden” tegen een hond, als hij door een auto aangereden is. Verstaat hij er iets van?”

Als Non zo zit te tjërèwëtten, dan ga ik maar weg. Maar toch heeft ze gelijk. En wáárom bent u dan maloe, heren? Ik zal het U zeggen. Het is valse schaamte. Want bent u onder elkaar in Indië, dan is uw gesprek doorspekt van Indische termen, maar adoeh, als u in uw penna moet klimmen, of als u moet confereren met een of andere toean besar. Dan wordt u ineens totok sédjati. Ik zal u eens wat zeggen. Wees gewoon, wees natuurlijk. Gebruik dan een Indisch woord, als uw gemoed u dat ingeeft. En dat kan gebeuren (hier verheft Jansen zijn stem), ook als het Hollandse en Indische woord volkomen sama djoega zijn, mijne heren. Want dan spreekt iets anders, dan spreekt het gevoel van saamhorigheid, van saamge-

tjies = foel.

maloe = beschaamd.

gepindjémd = geleend.

tjoba, allons, ik zet het je.

penna = pennehouder.

toean besar = hoge meneer.

totok sédjati = rasechte volbloed.

sama djoega = krek eender.

adoeh = o weel!

tjërèwëtten = kakelen (van mensen), bekkevechten.

bondenheid bij mensen, die in Indië geweest zijn, lang genoeg om het lief te hebben, hartstochtelijk lief te hebben. Met het Indische woord streelt men als 't ware de herinnering aan die liefde. En zonder het te zeggen, zeg je: „Weet je nog, toen in Indië,... toen we gelukkig waren... in òns land?... Dank je Govert Jan, ik heb niks meer te zeggen. Het is geloof ik tērang genoeg.

Als dat zo is, dan gaan we door met sambal.

sambal, heet bijgerecht, in talloze vormen, bij de rijst-tafel. De vent heeft s. in z'n kop. Gezegd van een vurig, dapper iemand, maar met weinig verstand en doorzicht.

samboeng-en, afleiding van samboeng, binden. Die eindjes kan je gemakkelijk s. = in een knoop leggen.

sampan, inheems vaarttuig van 5 à 6 meter lengte.

santēn, cocosmelk, geperst uit het vlees van de cocos.

sapoe lidi, lett. veger vervaardigd van lidi's, nerven van het klapperblad. Een door een rottanbandje samengebonden bos lidi's, voor verschillend gebruik. Men kan er goed de vloer mee schrobben, de tuin aanvegen, dode bladeren opprikken, katten een doodschrik op het lijf jagen, maar de s.l. is ook een vast attribuut van het Indische bed, om er de muskieten mee te verdrijven (zie onder kēboet-en).

saroeng, onderlijfskleed. Non heeft zo iets aan op pag. 53, en baboe ook op pag. 26. En Genopipa op pag. 49.

saté, kleine stukjes gebraden of geroosterd en gekruid vlees aan een stokje geregen. Met een bijbehorend scherp sausje een delicatessen voor de fijnproever. Hoort bier bij, tjap koentji.

saudagar, groothandelaar. Hé, s.! Joviale aanroep van iemand uit de handel.

sēbab, omdat. En toch moet het een s. hebben = moet er een oorzaak, reden voor zijn.

tērang = duidelijk.

20. Jansen aan de saté met bier.

sëdëkah, of *kandoeri* of *sëlamatan*, offermaal. Als de oogst slaagt, geven we een s.

sëdjati, echt, zuiver. Totok s., echte totok, dus eigenlijk een pleonasme.

sëdot-en, afleiding van *sëdot*, inhaleren bij het roken.

sëka, stoffer of stoflap. Laat mijn schrijftafel even *sëka-en*. De djongos weet ten minste, dat hij met zijn vingers van de bullen af moet blijven.

sëkagger, gierig, gierigaard.

sëlamat, heil, voorspoed, geluk. Van harte s. = gefeliciteerd! S. djaln, goede reis.

sëlamatan, offermaal, feestmaal.

sëlëndjang, shawl à double usage. De inheemse vrouwen

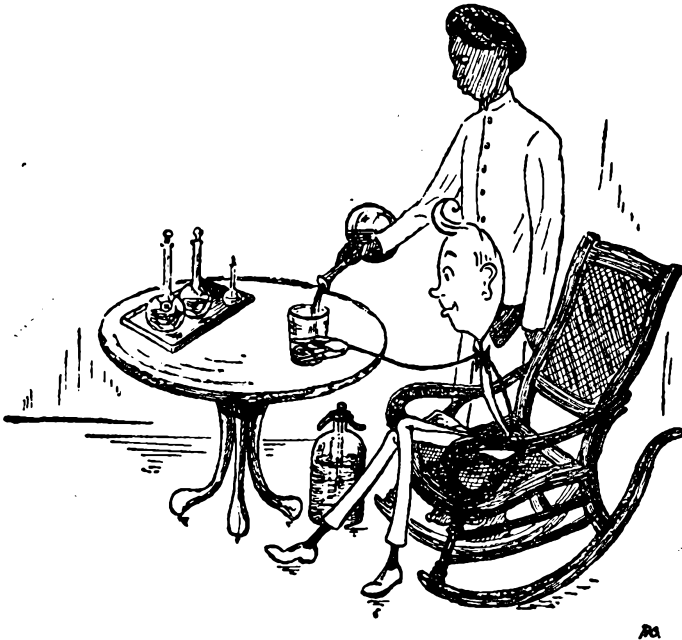
dragen er ook wel haar kind of pasar-mand o.a. in.
sĕloko, inheemse verzen, slagwoorden.
sĕmbah, eerbiedige buiging. In dit boekje is de s. naar de wetenschap gemaakt, maar werd het populaire karakter bewaard.
sĕnang, behaaglijk.
sĕpĕn, huisjongen, meer speciaal belast met het beheer van de spen (zie aldaar).
sĕrit., luizenkammetje.
sĕtali, een kwartje, 25 cents. Het is toch sĕtali tiga wang = het is toch lood om oud ijzer.
sĕtĕngah kompĕni, (lett. voor de helft militair, semi-militaire vaartuigen van de gouvernementsmarine, met primitieve bewapening van kleine kanonnetjes af tot een roestig pistool toe. Omdat ze altijd wit geverfd zijn, worden ze ook kapal poetih genoemd (zie aldaar).
Sĕtia Nĕgara, Trouw aan het land, lied gewijd aan de eenheid van Groot-Nederland*).
sĕtori, ruzie. Maak nou geen s. met die mensen.
sial, pech, onwennig, taboe.
singskĕ, volbloed, pas uit China aangekomen Chinees. Gekscherend ook op Hollandse baren toegepast.
sinjo, halfbloed, waarvoor het vrouwelijk equivalent is nonna (zie aldaar). Bij het mannetje helpt het diminutief „sinjotje” slechts het misprijzend karakter van de aanduiding accentueren. Inderdaad bestaat een markant verschil tussen s. en Indo (zie aldaar).
siram-en, afleiding van siram, sproeien, begieten. Denk er aan, kruip niet in de bak, je moet je alleen s. (zie onder gajoeng). In een hotel in Koetaradja werd deze waarschuwing kracht bijgezet door de bodem van de mandibak te beleggen met glasscherven. Of het nodig was voor al die totoks!

*) Uitgegeven door en ten behoeve van het Blindeninstituut te Bandoeng. Steunt dat! Het kost maar een paar kĕtipples, dubbeltjes.

sirap, houten dakpan.
sirih, betel. Wordt gebruikt als pruimpje, nou niet van tabak, maar van sirihblad met bijbehoren.
sloeber, schavuit, vijand, gemene s., wordt ook wel waarderend gebruikt; de toon geeft het aan.
slokan, sloot, greppel. Hij is in de s. gereden, terechtgekomen.
snapan, snaphaan, geweer.
snar of *snaar*, concubine.
sobat, vrind. S. kēras = s. kēntël = boezemvriend.
soebaten, smeken.
soedah, afgedaan, genoeg. S., hou nou maar op met dat gelamenteer.
soekoe, halve gulden.
soekoer, goed zo, lekker, serves you right, dus uiting van leedvermaak.
soempah, eed. Bērani s. = Ik durf er een eed op te doen.
soenggoeh, waarachtig. S. mati = ik mag doodvallen, als het niet waar is.
soerat, brief. S. mēntēga, boterbriefje.
soesah, moeilijkheid, last, verdriet. Die pēr kara bezorgt me een hoop s.
Soesoehoenan, de Vorst van Soerakarta of Solo. Het exotisch begrip aan Zijn Vorstelijke Hoogheid verbonden, heeft zich in de volksmond vervormd tot vreemde snoeshaan.
sorok-en, afleiding van sorok, omkoping. De vent probeerde mij waarempel te s!
sorong-en, opduwen, van een auto bijv.
spada, samentrekking van siapa ada, wie is daar, roep, waarmee een bezoeker zijn aanwezigheid kenbaar maakt. Als begrip overgedragen op de huisjongen, die ontvangt. Volk!
spandri, soldaat eerste klasse, draagt een rood chevron.
spéda, fiets, velocipède.

spèn, verbastering van dispenskast, en gebruikt zowel voor de kast (*spènkast*) als voor de huishoudkamer, waar die in staat (*spènkamer*), als voor de huisjongen, die er in werkt.

split, mengsel van whisky en sodawater, beide toe te voegen naar smaak. Gewoonlijk neemt men voor whisky twee vingerbreedten. Jansen voelt voor de Schotse matjam van two fingers only.

21. Jansen laat zich een splitje schenken op zijn Schots,
two fingers only.

strappan, verbastering van „gestrafte”, tot gevangenis-
matjam = manier.

straf veroordeelde. De strappans q.q. zijn zeer nuttige leden van de maatschappij.
strootje, sigaret (zie onder roko).

T.

tabé, gegroet! Dag! Saluut!

tadjëm, scherp. Een *tadjëmme* kerel = met scherp verstand.

takër-en, afmeten, toemeten.

tali, touw. Leg hem maar aan de t. = Bind hem maar (voor de gevangenis).

tambal, lap in een kledingstuk. Dat broekje kan je nog wel eens *tambal-en*.

Tambi, aanspraak voor een Këling ((zie aldaar).

tamoe, gast. We krijgen de volgende week een hoop *tamoe's*.

tampat, zie *tëmpat*. Bij t. komt de klemtoon op de eerste, bij *tëmpat* op de laatste letergreep. Waaróm, dat is technisch-Indiaans. Snap je toch niks van. Mot je voor gestudeerd hebben, zoals Jansen. Hij kent zijn t. tegenover zijn chef = weet het juiste standpunt in te nemen.

tandak-en, afleiding van *tandak*, inheemse dans. Zit niet zo raar te t.

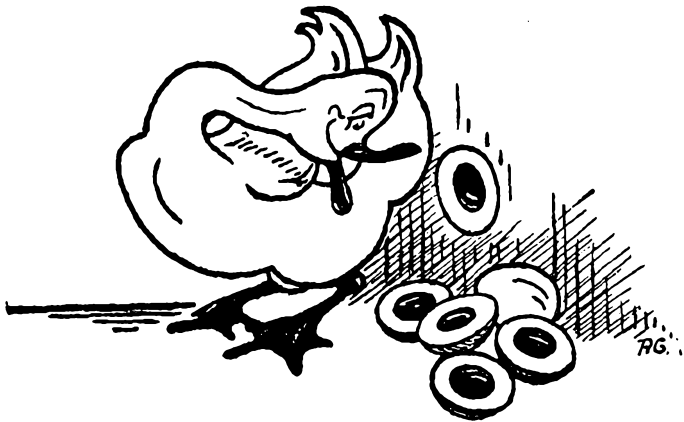
tandoe, draagstoel of draagbaar.

tangan dingin, lett. koude hand, maar figuurlijk gelukkige hand. Die dokter heeft bepaald een t.d., hij maakt al zijn patiënten weer gezond.

tangoeng-en, afleiding van *tangoeng*, instaan voor. Als de Indischman gevraagd wordt, of men er zeker op kan rekenen, dat hij iets doen zal, antwoordt hij kort en volkomen afdoend: „Tangoeng”. In de praktijk is het gesprek véél korter dan hierboven aangegeven.

allm = geleerd.

Vraag: „Tanggoeng?“ Antwoord: „Tanggoeng!“
tangsi, kazerne, barakken.
tani, inheemse landbouwer.
ta pērdoeli, (of *tra pērdoeli*), 't kan me niks schelen,
 laat me koud.
tauké, Chinese chef of werkbaas.
tawar-en, afleiding van *tawar*, afdingen. In die toko
 kan je niet t. Boleh t. = lett. (je) måg t. = kom maar
 op met je amendement.
tēbas-en, afleiding van *tēbas*, wegkappen van klein hout.
 Als de regens ophouden gaan we t.
tēboe, suikerruit.
tēlor, ei. Tēlorretje, liefkozend diminutief als cognac in
 de buurt is en de huisvrouw zo'n paar van die dingies
 in een advocaatje omtover. Overigens staat een t.
 tot een Hollands kippenei zo ongeveer als 1 staat tot 2.
tēlor asin, gezouten eendenei, wordt meestal na hard
 gekookt te zijn in helften opgediend, hetgeen Jan

22. Het enige dier ter wereld, dat halve tēlorretjes, halve eitjes
 legt. (Voor deze tekening naar de natuur is
 auteursrecht gevraagd voor alle landen).

Fuselier de verzuchting ontlokte: „Daar hei-je nou die binatang, die als maar halve tēlorretjes legge.”

tēmpajan, martavaan, grote pul.

tēmpat, plaats. T. aboe, asbakje (zie ook *tampat*).

tēmpo, tijd. T. doeloe = goede oude tijd.

tēntoe, stellig zeker.

tērang, helder, duidelijk (zie *koerang t.*).

tērasi, fijn gestampte garnalen.

tērima kasih, dank je wel. Banjak t.k., dank je buitengewoon.

tērlaloe, vreselijk, erg, te erg.

tētāp, vast, stevig. Hij staat t. in zijn overtuiging.

tikar, mat of matje.

timbang-en, overwegen.

tingka, kuur. Een vrouw vol *tingka's*. Komt gelukkig niet veel voor, wèl?

tjabé, Spaanse peper. Het is een echte *t.rawit*, een vent vol temperament, scherp, een dienstklopper, *kemphaantje*.

tjampoeran, van *tjampoer*, mengen. Het was een t. van allerlei volksaarden op het feest. *Tjampoer adoek*, mixed *piccles*.

tjandi, Hindoe-tempel.

tjangkok, ent.

tjap, merk, zegel, stempel.

tjapé, moe. Ik ben nu *bētoel t.* = werkelijk moe. T. *bētoel* = erg moe.

tjawat, schaamgordel, onderlijfskleed, dat tussen de benen doorgehaald wordt. De *Dajaks* dragen ze in allerhande kleuren: wit, geel, rood, wat al meer. Als het feest is in de *kampong*, hangen ze die dingen aan hoge bamboes, in de bomen, aan de poorten en dat ziet er zeer feestelijk uit. Verdere nieuwsgierigheid kan ik niet bevredigen.

binatang = beest.

tjėbok-en, een bepaalde lichaamsreiniging.

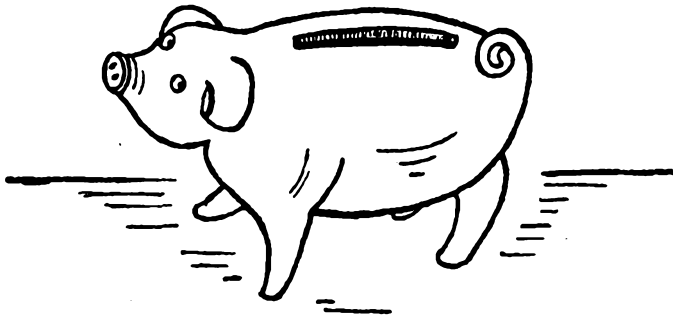
(zie onder *bottėl*).

tjėlak-en, afleiding van *tjėlak*, verfstof om oogleden donker te tinten. Ze heeft zich weer *getjėlakt*, dat het niet mooi meer is.

tjėlaka, ongeluk. Een uitroep *t.* dekt zo ongeveer de verzuchting: „Het is beroerd, hoor!”

tjėlana, broek. *T.* *pėndėk*, onderbroek (zie onder *pėndėk*). Onze kinderen dragen in hun prille jeugd als bovengoed een *t.* *monjet*, lett. *apenbroekje*, in de vorm van combination met knopen achter, *hansop*.

tjėlėngan, spaarjot in de vorm van een varken.

23.

23. De *tjėlėngan* of Indische spaarpot; vóór velen niet meer dan een mythische figuur.

tjėplok, spiegelei, kalfsoog (zie ook *mata sapi*).

tjėrėwėt-en, afleiding van *tjėrėwėt*, mopperig, bedillig, opspelen, doordraven. Ze kan *t.* van de boekan *main* = aan één stuk door opspelen, kankeren, verschrikkelijk.

tjėrita, verhaal, geschiedenis. Het is me een mooie *t.* met dat kind.

Tji, een jongensnaam, verbasterde afkorting van Karel-tje, Jantje, Broertje enz.

tjies, foei.

tjikaar, of *pēdati*, vrachtkar.

tjingtjang-en, fijnhakken. De arme vent bleef in handen van de vijand en werd onmiddellijk getjingtjangd.

tjitjak, hagedis. Waarom spreekt de Hollander in Indië nu altijd van t. en nooit van hagedis? Daarentegen altijd van hond en nooit van andjing? En evenveel van sapi als van koe? Ik geloof, dat Jansen het zelf niet weet. Hij vindt, dat woorden van het type tjitjak wèl in deze lijst thuisbehoren, die van het type andjing zeker niet, en van type sapi soms. Waarvan nota.

tjoba, lett. proberen. Kijk 's an, hoor 's even. Toe. Kom an. Dus een tussenwerpsel van overredende strekking. Allons, 'k zet het je.

tjoekoep!, genoeg!

tjoekoer-en, afleiding van tjoekoer, scheren. Die chauffeur van mij heeft een echt handje van t. = met de auto rakelings een meeligger voorbijschieten, snijden.

tjoetji, wassen. Als Nederlands spraakgebruik hoofdzakelijk in de samenstelling baboe t., de wasmeid.

tjoetjoe, kleinkind. Hoeveel tjoetjoes heb je nu al?

tjonto. model. Een hele goede t., om de brief naar op te stellen.

tjotjok, kloppen, overeenkomen, harmoniëren. Het tjoetjokt niet tussen die twee. Het wil maar niet tjoetjoken met de boeken.

Toekang, handwerker, expert, dealer, bijv. t. kajoe = timmerman; t. tjoekoer = barbier; t. babi = varkensslager. Hij is een hele t. geworden = hij heeft zich een goede positie verworven.

toekar-en, afleiding van toekar, ruilen. Kan je een ringgit t.? = een rijksdaalder wisselen?

toelis-en, afleiding van toelis, schrijven. Ik heb de hele ochtend zitten t. = brieven schrijven o.a.

toenggoe mati, lett. de dood afwachten, geeft op typisch originele wijze, en o zo juist de toestand aan van de gerepatriëerde pensioen- of dividend-trekkende, die niets meer om handen neemt, er de fut voor mist en stomweg vegeteert.

toetoeep-en, afleiding van *toetoeep*, sluiten, opsluiten. De G.G. schijnt dat zaakje te willen t. = in de doofpot stoppen. Hij dwaalde in de *toetoeapan* = gevangenis. (Zie ook *djas toetoeep*).

toewak, palmwijn.

toewan, of *toean*, heer, meneer. T. besar = Hoogmogende Heer. Het is een hele t. geworden = iemand, die zich voelt. Een veel door Europeanen gemaakte fout is ook te spreken van *Toe(w)an Allah* = God, want God de Heer = *Toehan* (sec) of *Toehan Allah*.

tokè, gekko, de bekende grote hagedis, zo naar zijn geluid aangeduid. Een familiegebruik bij hem, in verband waarmede een neefje van hem *tjitjak* heet. Die kwettert al maar: *tjitjak*, *tjitjak*.

toko, grote winkel.

tontong, alarmblok, uitgehold stuk hout, waarop met een houten knuppel signalen worden gegeven.

topèng, masker.

topi, hoed, pet.

totok, volbloed, pur sang, duidt eerst in het bijzonder de nieuweling, de baar aan, maar na verloop van tijd meer en meer de geestelijke status van iemand, die zich niet of matig heeft weten te assimileren aan Indische toestanden.

tra perdoeli, zie *ta perdoeli*.

W.

waälaikoem salam, en over u zij vrede (zie *assalam alaikoem*).

wadoèk, kunstmatig meer voor bevoeiing, of voor aan-

leg van een drinkwaterleiding.
wajang, Javaanse poppenkast. W. koelit heet ze, als de

24. Jansen, platzak, versnoept in de waroeng, Inheems restaurant,
zijn laatste oortje.

stukken van leer zijn gemaakt. *W.* wong; toneelvoorstelling, maar dan door levende personen uitgevoerd. *wakil*, plaatsvervanger. Ik was een tijdlang w. van de baas.

wang, geld. In Europese omgangstaal alleen gebruikt in de samenstelling koerang w. (zie onder koerang).

waroeng, inlands kraampje. Ben je koerang wang, court d'argent, dan laat je maar eten uit de w. halen (goedkoop en smakelijk, of het nu wel erg hygiënisch is, dat is een tweede). Of je gaat er zelf heen, zoals Jansen, als hij aan zijn laatste gobang is.

gobang = $2\frac{1}{2}$ cent stuk.

III.

Lijst van Nederlandse woorden, die in de Europese omgangstaal een Indisch equivalent hebben gekregen.

(Voor de rest spreken Jansen en zijn vrouw net als u. Als ze 't willen, spreken ze helemaal precies als u, sama djoega. Denk overigens niet, dat zij altijd persé het Indische equivalent voor het Nederlandse woord nemen, of willen nemen. De omstandigheden bepalen dat.)

!!! Sla hoofdstuk II na voor eventueel nader commentaar op het Indische equivalent!!! Het kan U een figuur besparen.

A.

aanbod van ede, bërani soempah.
aandeel, bagian.
aangebrand, gosong.
aanlopen, mampir-en.
aansporen, adjak-en.
aanzetsel (van rijst), kërak.
aap, monjet.
ach, wat! masa!
administrateur van een land, djoeragan.
afdak, pëndopo.
afdingen, tawar-en.
afgedaan, soedah!
afgelegen plaats, rimboe.
afgelopen, (h)abis perkara!
afgemeten, takërën.
afval, ampas.

ai, die zit, pëdës.
alarmklok, tontong.
albino, witte kakkerlak.
amenderen, tawar-en.
apennoot, katjang.
arbeid, kërdja.
arbeider, koeli.
asbakje, tëmpat aboe.
au!, adoeh! of doeh!
audiëntie, doedoek staatsie.

B.

baadje, badjoe tjina.
baas, kang.
babbelen, omong-omong.
babbeltje, omong-omongkje.
baden, mandi-en.
badkamer. kamar mandi.
banaan, pisang.
bank, baleh-baleh.
barakken, tangsi.
barbier, toekang tjoekoer.
bedevaart naar Mekka, hadj.
bedevaartganger, hadji.
bedgordijn, këlamboe.
bedorven, boesook.
beduud, poesing, poesing kapala.
beest, binatang.
begieten, siram-en.
behaaglijk, sëngang.
behoorlijk, pantas of patoet.
bekken (koperen-), brèng-brèng.
benedenloop, ilir.
bericht, kabar.
beroerd!, tjëlaka!

beschermeling(e) anak mas.
 beschaafd, aloes.
 beschaamd, maloe.
 betel, sirih.
 beu, bossën.
 bevel, përentah.
 bewondering (kreet van-), adoehl
 bezittingen, harta.
 bijgerecht, sambal.
 bijna, ampër.
 binden, samboeng-en.
 Binnenlands Bestuur, B.B.
 bitter, pait.
 bloedzuiger, lintah.
 blinde woede, mata gëlap.
 boezemvriend, sobat këras of sobat këntël.
 bof, oentoeng.
 bontje (gevlekt), bëlang.
 boos, këtjil hati.
 boorkevertje, boeboek.
 bord, piring.
 borstrokje, koetang.
 bosmens (aap), orang oetan.
 boterbriefje, soerat mëntéga.
 bouillon, kaldoe.
 bouwveld, ladang.
 bovenlanden, oedik of oeloe.
 branden, baker-en.
 brief, soerat.
 broeder (oudere-), abang, bij verkorting bang, ook kaka.
 broeder, boeng.
 broeder (jongere-), adik, bij verbastering adé.
 broek, tjëlana.
 brood (geroosterd-), roti panggang.
 buffel, karbau.
 buiging, sëmbah.

25. De orang oetan, of bosmens.

Buitenzorg, Bogor.
bundel, boengkoes.

C.

cadeautje, olèh-olèh.
cajoleersysteem, kasianstelsel.
celibatair, boedjang.
champagne, anggoer poef.
chef (Chinese-), tauké.
Chinees, babah, bij verkorting bah.
clown, badoet.
club, roemah bola.
cocos, kèlapa, klapper.
cocosmelk, santèn.
colbert, djas boeka.
concubine, snar of snaar.
correct, patoet.
croquant, goeri.

D.

dag!, tabé!
dakbedekking (rieten-), atap.
damasceersel, pamor.
dank je well, tërima kasi!
dans (inheemse-), mènari.
dansen, tandak-en.
dansmeid, ronggèng.
dapper, bërani.
dichtzang, pantoen.
dienstklopper, tjabé rawit.
dikke buik, përoet gèndoet.
Dinges, Anoe.
dispenskast, spèn.
dobbelspelen, këplèk-en.

RG.

26. Tandakkende of dansende kakkerlak.

dol zijn op, gëmës.
doofpot stoppen, toetoe-p-en.
doordraven, tjërèwèt-en.
doorn, doeri.
dorp, désa, doesoen, kampong.

dos-à-dos, sado.
draagbaar, tandoe.
draagstoel, tandoe.
draaien, poetër.
dragen, pikoel-en.
drank, minoeman.
drentelen, nonton-en.
droesem, ampas.
droog, këring.
douche, pantjoran.
dubbeltje, këtip.
duidelijk, tërang.
duim, djëmpol.
duit (Chinese-) këpéng.
duit (2¹/₂ cent), gobang.
duizelig, poesing, poesing kapela.
duur, mahal.

E.

echt, sëdjati.
echtgenoot, laki.
echtgenote, bini.
echtgenote (jonge-), bini moeda.
eed, soempah.
eend, bèbèk.
eendewijn, anggor bèbèk.
eerbied, hormat.
ei, tëlor.
ellendelaar, patjakker.
embonpoint, përoet, gëndoet.
en over u zij vrede, waälaikeom salam.
engelenbak, klas kambing.
ent, tjangkok.
erfgoed, poesaka.
erg, te erg, tërlaloe.

ervaren, biasa.
Euraziër, Indo, Sinjo.

F.

fauteuil, krossi malës.
feest, ramai.
feestdag, hari bësar.
feestmaal, sëlamatan, kandoeri.
fier, gagah.
fiets, spéda.
fles, bottël.
foefie, akal.
foei, tjies.
fontein, pantjoran.
foppertje, poera-poera.
fort, bèntèng.
fout, salah.
frik, goeroe.
frontje (los-), kémédja bëlazër.
fijn, aloes.
fijnhakken, tjintjang-en.
fijnwrijven, oelek.

G.

galacostuum, pakaiän bësar, pakaiän deftig.
garnalen (fijngestampte-), tërasi.
gast, tamoe.
gat, lobang.
gebruiken, pakai.
gedachte, pikiran.
gedienstige, baboe.
geduld!, sabar!
geeuwhonger, lapardèpès.
gefroisseerd, këtjil hati.

gegroet, tabé.
geit, kambing.
gekko, tokè.
gekruide stukjes vlees, saté.
gelatine, agar-agar.
gelederen, barisan.
geleerd, alim. Het attribuut van een oosterse geleerde is
een wrat met 5 lange haren. Misschien overdrijf ik,
en zijn het er maar drie.
geluk, sèlamat, oentoeng.
gelukkige hand, tangan dingin.
geneeskundige (Inheemse-), doekoen.
geneesmiddel, obat.
genoeg!, tjoekoep!
gerucht, kabar angin.
geslacht, bangsa.
geslachtsaanduiding, bin.
geslepen, pienter en boesoek.
gesloten jas, djas toetoe.
gestold, kèntèl.
gevangenis, toetoeapan, koeroengan.
geweer, snapan, snaphaan.
geweldig!, van de boekan main!
gewicht (0.6 kg), kati.
gewild, lakoe, pajoe.
gewoon, biasa.
gewoonte, adat.
gezag, koewasa.
gezaghebber, pèttor.
gezouten ei, tèlor asin.
gezwollen, bèngkak.
gierig (aard), sèkaggër.
God, Toehan Allah.
goed, bijv. nw.), baik.
goede oude tijd, tèmpo doeloe (dahoeloe).
goede reis, sèlamat djalán.

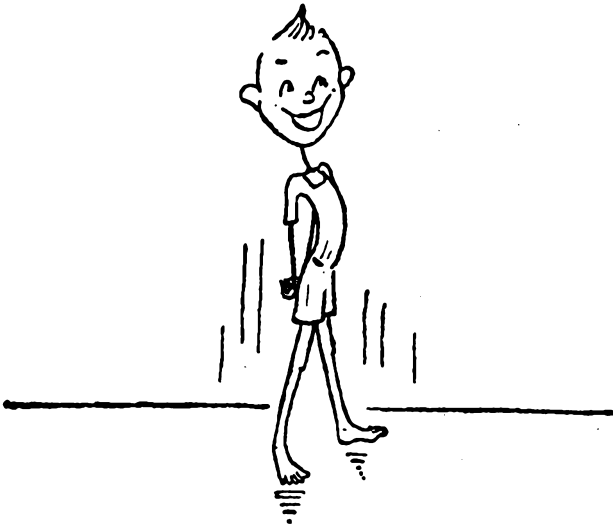

27. Jansen wordt alim, dat is geleerd. In de oude Arabische wetenschappen is hij blijkbaar al ver gevorderd. Wij zien hem hier gebogen over het vijftigste hoofdstuk van het twaalfde boek van de wetenschap der katjang gorèng, of te wel geplepte apenneutjes.

goederen, barang.
gouvernement, kanjäng goebèrnèmèn.
gouvernementsmarine, sètengah kompèni, kapal poetih.
Gouverneur-Generaal, G.G.
groentesoep, sajoer.
grof, kasar.
groot, bèsar.
grootte (zelfst. nw.), orang bèsar.
groot-handelaar, saudagar.
groots, raja.
groot tenue, pakaiian bèsar.
grootvader, kakè.
guitarspel, kèrontjong.
gulzig, rakoës.

H.

haan, djago.
haarwong, kondé.
hagedis, tjitjak.
hakmes, parang.
halfbloed, sinjo.
halfbloedse, nonna.
halve cent, pèsèr.
halve gulden, soekoe.
handigheid, akal.
handwerker, toekang.
hansop, tjèlàna monjèt.
harmonieren, tjoetjok-en.
hart (figuurlijk), hati.
hele piet!, toewan bèsar!
heer, toean, of toewan.
heet (scherp), pèdès.
heil, sèlamat.
heilig, kèramat.
hekserij, goena-goena.

28. Jansen junior in tjélana monjèt, hansop.

hen, babon.

helder, tërang.

het zij zo, biar.

heus, bëtoel.

Hindoetempel, tjandi.

hoe bestaat het!, moestahill

hoed, topi.

Holland, Nègëri koud.

Holland (naar gaan), naar de Sëbërang gaan.

Hollander, Bëlанда, Bëlandanees.

honger, lapar.

hoofd, kapala.

hotel, roemah makan.

houtschool, arang.

huid, koelit.

huis, roemah.

huisbediende (man), djongos, boy, sèpèn.
huishoudgeld, bëlandja.
huishoudkamer, spèn.
huishoudster, moentji, njai,
huisjongen, sèpèn, spèn, djongos, boy.
hulpchauffeur, kornet.

29. Djongos, boy, sèpèn, allemaal benamingen voor een mannelijke huisbediende, die ook komt als je „spada” roept.

hulpkokkin, kënë kokki.
hurken, djongkok-en.
hutje, pondok.

I,

ingeborene, përanakan.
ingevallen, këmpès.
ingrediënten, boemboe.
inhaleren, sëdot-en.
instaan voor, tangoeng-en.
instemming (teken van-), hë-ë.
imitatie-complex, latah.

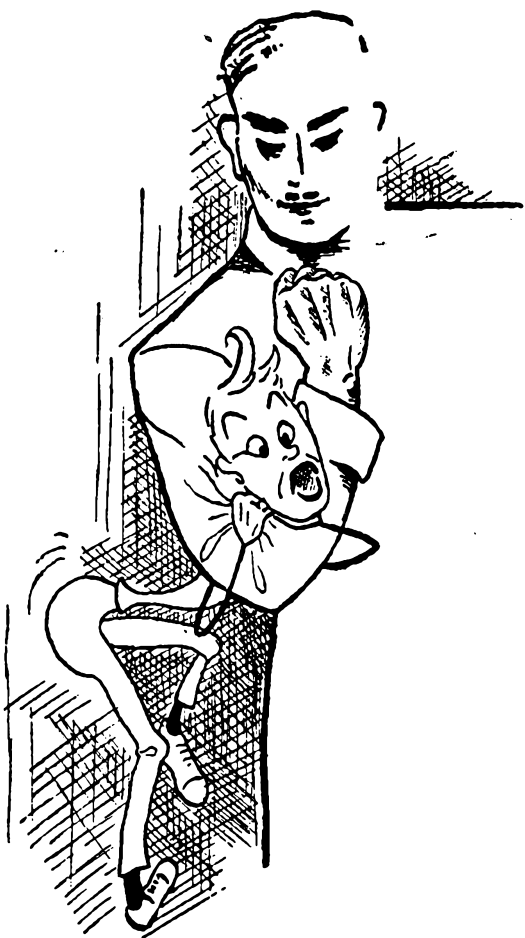
J.

jak (vrouwenkleding), kabaja.
jammer, sajang.
jas (dicht), djas toetoep.
jas (open), djas boeka.
joggie, katjoeng.
juist!, itoe dia!
juist (waar), bënar.
jutezak, goeni.

K.

kaal, goendoel.
kajoepoet, kajoepoetih-olie.
kakatoe, kakatoea.
kakkerlak, kakkerlak.
kankeren, tjërèwèt-en.
kapitaal, pokok.
karbouwenkar, pëdati, tjikar.
kat, koetjing.
kazerne, tangsi.
kikvors, kodok.

kind, anak.
kip, ajam.
kittelig, gëli.
klapperdop, batok.
klederdracht, pakaian.
klets, omong kosong.
klein, këtjil.
kleinkind, tjoetjoe.
Klingalees, Tambi, Këling.
kloppen, tjoetjok-en.
kluts kwijt, bingoeng.
knel, këdjëpit.
knap, pienter.
koepaard, bëlang.
kokkin, kokki, verkort ki.
kom (metalen-), bokor.
koortsachtig, angët.
kopje, mangkommetje.
korst (van rijst), kërak.
kort, pëndèk.
kraampje, waroeng.
krankzinnigengesticht, roemah gila.
krek eender, sama djoega.
kreupel, pintjang.
krokodil, kaaiman.
krom Hollands sprekende, sinjo, njook.
krom Indisch, liplap.
kruidenier, lèngganan.
kunstmatig meer, wadoek.
kussen (voorwerp), bantal.
kuur, tingka.
kwaad spreken, katjau-en.
kwaadaardig, djahat.
kwalijk riekend, baoe sting.
kwartje, sëtali.
kwijlen, ngilër.

30. Jansen in de k dj p t, in de knel.

L.

laagste klas, klas kambing.
land, nögëri.
landbouwer, tani.
lang, pandjang.
last, soesah.
lauw, angët.
lawaaï, riboet.
ledig, kosong.
lenen, pindjëm.
leraar, goeroe.
lekken, botjor.
lekker, goed zo! soekoer!
leugen, djoesta.
leuteren, zwam pandjang.
lever, hati.
lichaam, badan.
lichtbruin teint, koelit langsëp.
liefdedrank, goena-goena.
liefdespijs, goena-goena.
links, kiri.
links, onhandig, kakoe.
liter, gantang.
logeren, noempang.
logeergebouw, pësanggërahan.
lood om oud ijzer, sëtali tiga wang.
lopen, lari.
loper, kree.
lucifer, korèk api.
luiaardstoel, krossi malës.
luiëren, malëngëren.
luis, koetoe.
luizenkammetje, sërit.
lustig, ramai.

M.

maagd, gadis, përawan.
macht, koewasa.
mais, djagoeng.
mand, kërandjang.
manier van doen, matjam.
mannequin. poppie kosong, nonna kosong.
marechaussée, manisé.
markt, pasar, këdai.
marskramer, klontong.
martavaan, tëmpajan.
massa-aanvallen, kërojok-en.
masker, topèng.
masseren, pidjët-en.
mat, tikar, kadjang.
medelijden, kasian.
mengsel, tjampoeran.
mens, orang.
merk, tjap.
mevrouw, njonjah (bësar).
militaire Willemsorde, bintang.
minzaam, lëmës.
mixed piccles, (atjar) tjampoer adoek.
model, tjonto.
moe, tjapé.
moeilijkheid, soesah.
mooi, bagoes.
moskee, mèsdjid.
motregen, grimis.
muiteling, bërandal.
muskieten verdrijven, këboet-en.

N.

nadeel, roegi.

nadenken, pikër-en.
nauwelijks, ampër.
nerf, lidi.
neusverstopt, boempët.
niet ik, boekan saja.
nieuweling, baar, orang baroe.
nijdig, hati panas.
nijptang, kakatoea.
nog niet, bëlom, bëloms encore.
nodig, përloe.

O.

offermaal, sädëkan, kandoeri, sëlamatan.
omdat, sëbab.
onbeschoft, koerang adjar.
onbestemd, anoe.
omelette, dadar.
omheining, pagar.
onderbroekje, pëndëkje.
ondeugende jongen, bërandal.
onderdanig, manis.
onderlijfje, goerita.
onduidelijk, koerang tërang.
ongehuwde man, boedjang.
ongeluk, tjëlaka.
ongeveer, kira-kira.
ongelovige, kafir.
onhandig, kakoe.
ontoereikend, koerang.
onwennig, sial.
onwijs, poesing kapala.
oordeel, pikiran.
oorlepeltje, korèk koeping.
oorlog, përang.
oorsprong, asal.

opduwen, sorong-en.
opgeprikt zitten, doedoek staatsie.
oplappen, tambal-en.
oppasser, opas, mas opas.
oprecht, loeroes.
opruimen, bonkar-en.
opschepperig, bërani.
opspele, tjërèwèt-en.
opwachting-maken, mêngadap-en.
opzichter, mandoer.
orchidae, anggèrèk.
omhelzen, pëlœk.
omkopen, sorok-en.
orkest van inheemse slaginstrumenten, gamèlan.
overal, kanan en kiri.
overstroming, bandjir.
overwegen, timbang-en.
overzijde, sèbèrang.
oud, kolot.
oude man, kiai.
oud manneke, kakè.
oudje (vrouwelijk), nènè.

P.

pand, gadé.
pech, sial.
pen, penna.
pennhouder, penna.
pet, topi.
pinda, katjang.
plaats, tampat, tèmpat.
plaatsvervanger, wakil.
plantage, kèbon.
plat-Indisch, liplaps.
platzak, koerang wang, kantong kosong.

plein, aloen-aloen.
ploegbaas, mandoer.
plunderaar, rampokker.
plunderen, rampok-en.
politiesoldaat, pradjoerit.
politiestraf, kërakal.
poppenkast, wajang.
presenteerblad, baki.
poudre de riz, bëdak.
prima!, djëmpoll
proberen, tjoba.
provisiekamer, goedang.
prijs (definitieve-), (h)arga mati.
pure whisky, whisky këring.

R.

raadsvergadering, rapat.
rang, pangkat.
razernij, amok.
recht, loeroes.
rechtbank, rapat, moesapat.
rechter, hakim.
rechts, kanan.
rechtsgelerde (schijn-), prokrol bamboe.
rechtvaardig, adil.
regelen, atoer-en, oeroes-en.
regeling, atoeran.
regenscherm, pajoeng.
ridderorde, bintang.
rijksdaalder, ringgit.
rijst (te velde), padi.
rijst (in holster), gaba.
rijst (rauwe), bëras.
rijst (gebakken), nasi gorèng.
rijst (gekookt), nasi.

rijstepap, nasi tim.
rijtuig (4-wielig-), andong.
rillen, gëmëter.
rivier, kali.
robuust, gagah.
rok (inheems onderlijfskleed), saroeng, kain.
rolgordijn, kree.
rolkussen, goeling.
roofmoordenaar, kètjoe.
rookwaar, roko.
roven, rampas-en.
roosteren, panggang.
ruilen. toekar-en.
ruimte (ledige-), kolong.
ruw, kasar.
ruzie, sëtori.

S.

saluut!, tabé!
schaamgordel. tjawat.
schavuit, gladakker, patjakker, sloeber.
scherp, tadjëm.
schelen (kan me niks -), ta përdoeli, tra përdoeli.
scheren, tjoekoer-en.
schellinkie, klas kambing.
schiet op!, ajo!
schip, kapal.
schipper, djoeragan.
schoft, badjingan.
schop (inlands), patjol.
schotel, basi.
schrijven, toelis-en.
schrijver, djoeroe toelis.
schuld, salah.
schurk, bangsat.

sec, sadja.
secretaris, djoeroe toelis.
shampoën, këramas-en.
shawl, sëlëndang.
sigaret (gedekt met palmbiad), strootje.
sigaret (gedekt met dekblad van mais), klobot.
simuleren, malèngèren.
slagen, djadi.
slagwoord, sëloko.
slapen van een kind), bobo.
slaginstrument (koperen-), gong.
slechts, sadja.
sleutel, koentji.
sloep, sampan.
sloot, parit, slokan.
slot, koentji.
smakelijk, goeri.
smeken, soebat-en.
snijden (met een auto), tjoekoer-en
snoeperij, manisan.
sociëteit, roemah bola.
soepel, lëmës.
sodawater, ajër blanda.
soja, kètjap.
soldaat 1e klasse, spandri.
soldatenkind (Inheems-), anak kolong.
soort, matjam.
soortgenoot, kontjo.
spaanse peper, lombok, tjabé, sambal.
spaarpot, tjèlèngan.
spelen, main.
spelen (niet om mee te -), boekan main.
spiegelei, mata sapi, tjëplok.
spijt, sajang.
spijtig, sakit hati.
spook, momok.

spoor (indrak), bëkas.
sproeien, siram-en.
stad, kota.
staken, mogok.
stampen, oelek.
steentjes, kërikil.
stellig, tëntoe.
stempel, tjap.
ster, bintang.
sterk, këras.
stevig, tètáp.
stijf, kakoe.
stijfkop, kapala këras.
stijfsel, kandji.
stoken, katjau-en.
stoflap, séka.
stoffer, séka, boeloe-boeloe.
stout, nakal.
streng bevel, përentah këras.
stukwerk aannemen, borong-en.
stukwerk uitgeven, borong-en.
suikerriet, tëboe.

T.

tandeloos, ompong.
talisman, djimat.
teer (bijv. nw.), aloes.
terug, kombali.
theater, bangsawan.
tijd, tèmpo.
timmerman, toekang kajoe.
toast, roti panggang.
toemeten, takëren.
toneelopvoering (met personen), wajang wong.
top!, djadi!

Kerontjong.

Goed linnig.

Boe-woey kaka-toe-a di a-tastjen-dala Ba-

-boe soedah toea gi-gih nja ting-gal doe-a.

31. Krontjong melodie, waarin de overeenkomst bezongen wordt tussen een kakatoe boven op een venster en een oude baboe: beiden hebben zij maar twee tanden te commanderen.

touw, tali.
 tournée-pak, pakaiian rimboe.

traceren, rintis-en.
traktement, gadji.
trots, hati bësar.
Trouw aan het land, Sëtia Nëgara.
tuin, këbon.
tuinjongen, këbon.

U.

uit, (h)abis perkara.
uitgaanstenuë, pakaian deftig.
uitglijden, këplësèt.
unster, datjin.

V.

Vadertje Gouvernement, Mai bapa goebèrnëmèn.
varken, babi.
varkensslager, toekang babi.
vast, tètáp.
vechten, bakelaiën.
veger, sapoe lidi.
vegeteren, toenggoe mati.
vendutie, lèlang.
vennootschap, kongsi.
verbeurd verklaren, rampas-en.
verboden, pëmali.
verdriet, soesah.
verdrukking, këdjëpit.
vergaderzaal, balai.
vergeefs, përtjoema.
vergelden, balës-en.
vergiffenis, ampoen.
verhaal, tjërita.
verjagen (van muskieten), këboet-en.
verkoping, lèlang.

verkouden, pilëk.
verkleuren, loentoer-en.
verlangen naar, këpingin.
verlegen, maloe.
verlept, këmpès.
verlies, roegi.
vermicelli, mi. Het vermicelligerecht heet bami.
veroordeelde, strappan.
vers, sëloko.
versterkte plaats, bèntèng.
verven, tjèlak-en. ,
verzadigd, kënjang.
vijand, djahat.
vissen (werkwoord), pantjing-en.
vloeibaar, èntjèr.
voet, kaki.
volbloed, totok.
volbloed Chinees, singkè.
volk!, spada!
volontair, magang.
volwassen, akal balik.
voorouders, nènè mojang.
vooruit!, ajo!
voorzichtig!, hati-hati! awas!
vorst, radja.
vorst van Solo, Soesoehoenan.
vracht (van 60 kg), pikoel.
vrede, salam, damai.
vrede sluiten, damai-en.
vrede over u, assalam alaikoem.
vreselijk, tèrlaloe.
vriend (jongere), adik, dik.
vriend (oudere), abang, bang.
vriend, sobat, kontjo.
vruchtenslatje (soort -), roedjak.
vrij huurrijtuig, kosong.

vrijmetselaarsloge, roemah sétan.
vuurwerk, mærtjon.

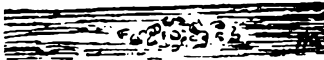
W.

waaier (hangende), poengka.
waarachtig, soenggoeh of soenggoeh mati.
waardigheid, pangkat.
W.C., kakoes, plëti, pomplëti.
wachter, këmit.
wachtlokaal, pëndopo.
wand (bekleding) (van bamboe), pëloepoeh.
wandluis, koetoe boesoek.
warm, panas.
wasman, mënatoe.
wasmeid, baboe tjoetji.
wassen, tjëbok-en. (Pas op voor verkeerd gebruik van
dit woord).
water (als eendewijn), anggoer bèbèk.
waterhoofd, kapala roti.
waterschep, gajoeng.
wat is er aan te doen?, apa boleh boeat?
weegstok, datjin.
weeig, amis.
wegkappen, tëbas-en.
weifelen, bimbang.
weigering (in de 1e pers.), moh, ëmoh.
werkbaas (Chinees), tauké.
werktuig, pëkakas, pëрабоет.
wetenschap, ilmoe.
whisky soda, split.
wildernis, rimboe.
wind, këntoet.
winkel (grote-), toko, këdai.
winst, oentoeng.
wipstoel, krossi gojang.

worden, djadi.
wortel (aromatische), akar wangi.
wortel (tegen rheumatiek), akar bahar.
wroeten, korèk-en.

Z.

zaad, bibit.
zaak, pèrkara.
zachte wenk, perèntah aloes.
zegel, tjap.
zeker, tëntoe.
zelfde, sama djoega.
ziek, sakit.
zoet, manis.
zonde, sajang.
zonnescerm, pajoeng.
zoon van, bin.
zuiver, sèdjati.
zuster (jongere -), adik.
zuster (oudere -), kaka.
zuur (ingelegd), atjar.
zwakjes, lëmës.
zwerfende hond, gladakker.
zwijn, babi.

22. Aapje heeft zijn nootjes op, en dit is het einde.

IV.

(is een hoofdstuk dat helemaal kosong, of met een ander Bëlandanees woord blanco is gelaten, en door belangstellende lezers en lezeressen mag worden geschreven.)

We houden ons gaarne aanbevolen voor een door-
drukje — met vrij gebruik — aan ons adres bij de

Uitgever Strengholt
te Amsterdam.

G. J. v. S.

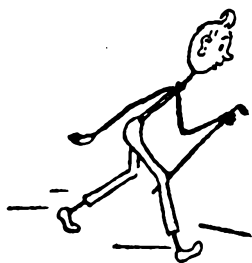
A. (zegge Eddi) G.

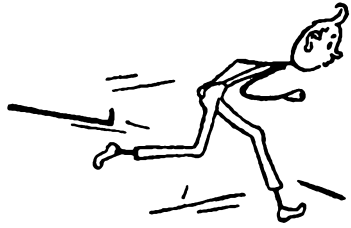
Jansen loopt.

Jansen loopt vlugger.

Jansen loopt hard.

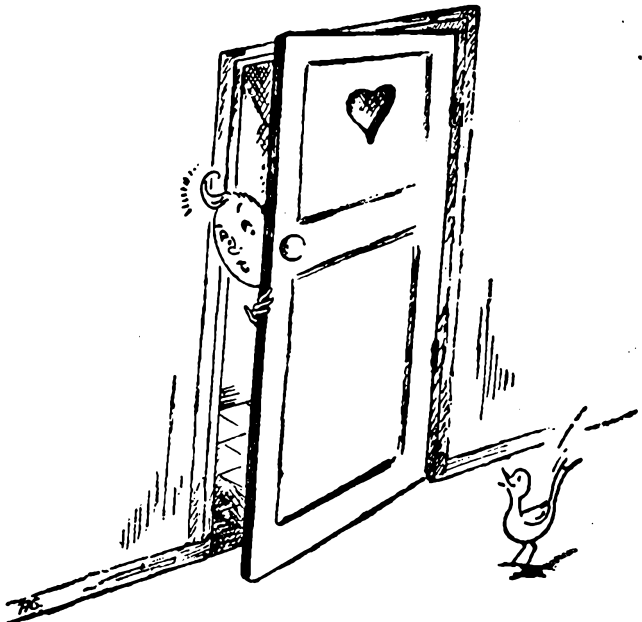
Jansen rent.

Verbeterblad.

De humor, waar deze in school, is niet ten offer gebracht aan rok of pij, noch ook aan tabberd en toog, maar één ding is toch tērlaloe, en behoeft dringend verbetering. De op mysterieuze wijze ingeslopen tekening van een of andere anonymus op bladzijde 30 had niet opgenomen magge zijn. Eddy was ook erg boos. Zij vond dat géén gezelschap voor háár tekeningen. En gelijk heb ze, vin-uwes nou ook niet, juffrouw Pieterse?

Zij verzoekt onderstaande tekening daarvoor in de plaats te stellen. Dat moeten onze Lezers en Lezeressen dus maar doen.

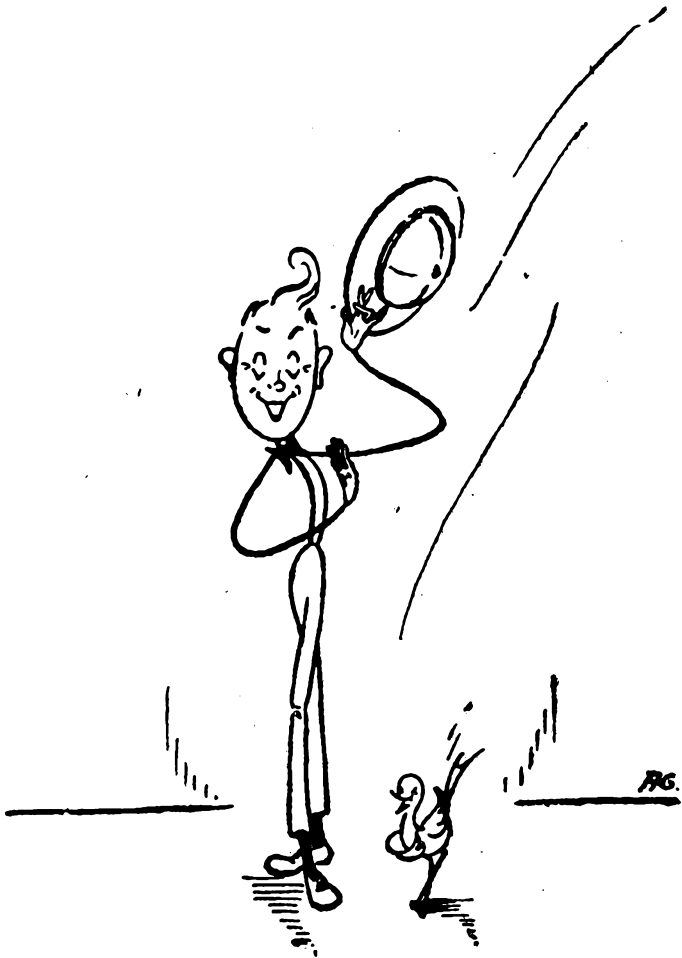
En laat dan tegelijk dat kēntoetje en andere van die lieve kleine ongerechtigheidjes ook maar achter dezelfde deur, dan kan niemand meer aanmerking maken op het boek, zelfs de zuurste oude kērandjang niet.

37. Jansen met alle lieve kleine ongerechtigheidjes van het boek achter de deur (met Spot er voor).

tērlaloe = te erg.

kērandjang = neen, dat bent U niet, wel?

Tabè, tot ziens.